

ŠT. 8/9

mladika

1970
avgust - september

MLADIKA

IZHAJA VSAK MESEC
RAZEN JULIJA - AVGUSTA

1970 leto XIV. štev. 8-9

VSEBINA:

Jože Peterlin: Namen študijskih dni v Dragi . . .	125
Odmev na Drago . . .	127
Zúbek - Breceľj: Pomlad Adelke Ostroluške . . .	128
Rado Bednarik: Francetu Bevku v spomin . . .	131
Zakaj mamila? . . .	133
Boris Pangerc: Deček s psom . . .	134
Aleš Lupinc: Tabor tržaških skavtov . . .	134
Jože Peterlin: Prosvetni prazniki v naši deželi . . .	136
Danilo Sedmak: Še o »Opuščanju dolžnosti« . . .	138
Ljuba Smotlak: Skavtinje v Beli krajini . . .	139
Mojca Rant: Prababica, II. del . . .	140
Nelly Schuster: Pesmi . . .	142
Boris Pangerc: Rosa miru . . .	142
Martin Jevnikar: Sodobna slovenska zamejska literatura . . .	143
Boris Pangerc: Akordi . . .	144
Vrtovi muz . . .	145
Tržaški in goriški kulturni koledarček . . .	147

Uredil
JOŽE PETERLIN

Revija izdaja uredniški odbor: Stanko Janežič, Marij Maver, Albert Miklavec, Franc Mljač, Sergij Pahor, Boris Pangerc, Jože Peterlin, Zora Tavčar, Maks Šah, Drago Štoka, Emil Valentinčič in Marilka Korsič.

Odgovorni urednik:
MARIJ MAVER

Zunanja oprema
PAVEL MEDVESCEK

Uredništvo in uprava: Trst, via Donizetti 3, tel. 768189 - Pod uredništvo v Gorici: SKAD

Cekovni račun 11/7019

Registrirano na sodišču
v Trstu št. 193

Tiska tiskarna »Graphis«, Trst,
ul. Sv. Frančiška 20, tel. 29-477

STROKOVNA ŠOLA

Končno smo dobili tako pričakovano strokovno šolo. Nesmiselno se mi zdi zdaj tožiti nad preteklostjo, zakaj da nismo imeli toliko časa te šole in podobno. Zdaj jo imamo, bolje danes kot nikoli in glejmo, kako nam lahko koristi. Naše ljudi predvsem zanima, kakšne možnosti zaposlitve imajo naši otroci, če to šolo končajo. Kaj bo imela od šole naša slovenska skupnost. Ali je mogoče vsaj nekaj povedati o tem? STARŠI

Slovenska javnost ima v toliko prav, da izraža svoje nezadovoljstvo, v kolikor še ni nekega vodstva šole, ki bi lahko v materinem jeziku povedalo mladini, kaj ji šola nudi. Zato upamo, da bo ravnatelj, ki mu je trenutno šola dodeljena, čim prej imenoval svojega namestnika na slovenski šoli, ki bo iskal ne samo strokovnjake — slovenske profesorje za šolo, ampak, ki bo poskrbel tudi vse ostalo, med drugim, da bo populariziral novo šolo. In v tej popularizaciji bo seveda jasno povedal, kakšne prednosti imajo absolventi.

Ko smo se pogovarjali z nekaterimi ravnatelji slovenskih srednjih šol, so nam nakazali velike prednosti nove šole. Posebej so poudarili, kako bo treba novo šolo nasloniti na novonastajajočo tovarno Velikih motorjev. Tam bo imel veliko možnosti zaposlitve dijak, ki bo končal strokovno šolo, saj bo kvalificiran delavec, ki jih doslej Slovenci nismo imeli, vsaj šole ni bilo, ki bi to kvalificiranost dala. Pa ne samo v tej tovarni. Tudi v ladjedelnici bodo lahko našli absolventi zaposlitev.

Kdo naj gre na novo šolo? Tisti, ki ni mislil nadaljevati študija na višji srednji šoli. Namesto, da bi šel takoj na delo in bi ostal večni začetnik in navaden delavec, naj izrablji priliko in naj se vpiše na strokovno šolo in bo postal tako strokovno usposobljeni delavec. Njegov položaj v tovarni bo čisto drugačen.

Marsikdo se je vpisal zdaj na višjo srednjo šolo, ker ni vedel

kam bi šel, pa sam čuti ali pa so mu že v šoli povedali, da bo zdeležoval laže na kaki strokovni šoli. Tak učenec naj se prepíše na strokovno šolo, posebno če čuti, da bi težko zmagoval višjo srednjo šolo. Posebno pa naj se vpišejo tisti, ki imajo veselje do motorjev in strojev.

Morda se je kdo vpisal na italijansko šolo, ker ni še bilo slovenske. Ta se lahko zdaj prepíše. Letos najbrže naša šola še ne bo imela mnogo učencev, ker je šele začela z vpisovanjem. Če bo število manjše, se bo vsak učenec toliko več naučil, ker mu bodo profesorji lahko posvetili več pažnje kot če bi bilo dijakov mnogo.

Dekleta pa naj mislijo na šivalni oddelek. Zdaj imajo edinstveno priliko, da res mnogo v pouku pridobijo. Zato bodo pač tiste, ki so na šolo čakale, zdaj prišle ali pa se bodo prepisale, če so že šle kam drugam.

Od šolskih oblasti pričakujemo, da bodo čim prej imenovala vsaj namestnika ravnatelja, ki bo spravil šolo z dekreta v življenje. Nove šole smo resnično veseli in ji želimo čim lepšega uspeha.

ALI NEKAJ ŠEPA V POROČILIH
RADIA TRST?

Imam zelo rad Tržaški radio. Stalno ga poslušam. Navezan sem na poročila, na pregled dnevnega tiska in na nekatere druge oddaje. (Naj povem, da zelo rad poslušam narodne in umetne slovenske pesmi in bi jih rad še več).

Začnje čase pa me je nekaj motilo pri poročilih. Je že prav, da so uvedli precej poročil o športu — moj bubec stalno takrat tišči nos v radijski sprejemnik — a se mi zdi, da so nekatere druge stvari zanemarili. Začnem malo nazaj.

Ob koncu šolskega leta je bila v zraku stavka šolnikov. Nismo vedeli, ali bomo šli na počitnice ali bomo morali čakati profesorje, da bodo rede vpisali v spričevalo. Vse je takrat poslušalo radio. A naš radio v slovensčini je oddajal samo poročila o vsedržavnem stanju. Slovenski sindikati in

Dalje na 3. str. platnic

Posamezna številka Mladike stane 200 lir, po pošti 220 lir. Celoletna naročnina (10 števil) 2000 (2200) lir. Naročnina za ves letnik v Jugoslaviji 35 Ndin, v Ameriki stane 5,5 dol. Naročnina za ves letnik v Avstraliji 4 funte.

Začetek študijskih dni.
Pozdrav.

NAMEN ŠTUDIJSKIH DNI V DRAGI IZRAŽEN V POZDRAVU

Dame in gospodje, vesel sem in mi je v čast, da morem peto leto zapovrstjo začeti študijske dneve na tem kraju in Vas z vsem spoštovanjem pozdraviti, vse udeležence, predvsem pa vse ugledne predavatelje.

Veseli smo, da je letos med nami pomožni škof ljubljanske nadškofije, msgr. Lenič, ki bo jutri tu, na prostem, maševal. V njem pozdravljamo najvišjega predstavnika slovenske Cerkve. In ob njem pozdravljamo predstavnika slovenske Cerkve med nami, škofovega vikarja msgr. dr. Lojzeta Škerla iz Trsta in nadškofijskega kanclerja Goriške, msgr. dr. Rudolfa Klinca.

Posebej pozdravljam na zborovanju jugoslovanskega konzula v Trstu, g. Draga Žvaba, predstavnika matične države. V njejovi navzočnosti vidimo razumevanje uradnih predstavnikov domovine za te vrste študijskih dni.

Pozdravljamo izvoljene predstavnike naše dežele, deželnega poslanca dr. Draga Štoko, pokrajinskega odbornika dr. Draga Legišo, odbornika tržaške občine dr. Rafka Dolharja, odbornika goriške občine dr. Damijana Pavlina, števerjanskega župana Stanislava Klanjščka, predstavnike drugih naših občin in organizacij, političnih in prosvetnih, ravnatelje slovenskih šol, predstavnike tiska.

Iskren pozdrav predstavnikom koroških Slovencev: predsedniku Narodnega sveta koroških Slovencev dr. Vosporniku, dvornemu svetniku dr. Tischlerju in ravnatelju slovenske gimnazije v Celovcu dr. Zablatniku ter rektorju »Korotana« na Dunaju P. Tomažiču.

Posebej se zahvaljujem uglednim predavateljem iz matične domovine, iz zamejstva in zdomstva, da so bili tako ljubeznivi in so sprejeli predavanja in koreferate.

Kakor vsa prejšnja leta, tako nas je tudi letos vodila pri organizaciji teh študijskih dni misel in skrb za slovensko usodo. Slovensko usodo, ki jo krojimo vsi, vsak po svoje, vsak na svojem delavnem mestu, eden bolj intenzivno in odgovorno, ker je bil uradno poslan na službeno mesto, drugi jo kroji nekje v zaledju na svojem privatnem delavnem področju, morda skromen in nepoznan, čuti, da je sestavni del naše slovenske skupnosti. Gotovo je delo ali nedelo izobrazenca odgovornejše kot delo ostalih članov naše družbe.

Naši nazori in pogledi se med seboj razlikujejo, vendar mislimo, da mora biti nad vsemi tako različnimi pogledi narodova usoda naša najvišja skrb. Menimo, da se mora pred narodovim dobrim ukloniti vsaka zajedenost in da moramo popustiti vsi tedaj, ko to dobro naroda zahteva.

Prepričani smo, da lahko naši študijski dnevi pripomorejo do tega, če v strpnosti izjavljamo misli in poglede, če spoznavamo slovensko stvarnost, če mislimo na njeno bodočnost, če se odkrivamo in spoznavamo in prijateljsko bližamo.

Tekma med narodi je tako velika, interesi vsakega naroda zase tako močni, čeprav tako zelo odteti v frazo medsebojnega mednarodnega bratstva in demokratične pravičnosti, da bi bili slepi, če bi se dali zavesti melodiji besed in bi ne trepetali vsak trenutek za življenje svojega naroda.

Danes je nekaj Slovencev na uglednih diplomatskih mednarodnih položajih, zelo mnogo pa jih je tudi na primer na številnih ameriških univerzah in kolegijih, mnogo v mednarodnih institutih v Franciji, Angliji, kamor so se povzpeli s svojo sposobnostjo, mnogo je uglednih duhovnikov na univerzah in na drugih mestih v mednarodnih cerkvenih središčih v Rimu, v Švici, Nemčiji, na Holandskem in drugod; mnogi naši rojaki so na izredno važnih gospodarskih in upravnih položajih v Kanadi, v Argentini in v različnih drugih južnoameriških državah; posamezniki so v Aziji, Afriki, v Avstraliji.

Vse to je naša raztepena narodna družina. Ali se vam ne zdi, da more vsakdo izmed teh naših ljudi, tam, kjer so, biti pričevavec svojega naroda? V našo skupno dobro je, da nikogar ne odbijemo, da nikogar ne odpišemo, ampak, da iščemo z vsakim zvezo in da vsakogar spominjamo, da je naš brat po krvi; da mora vsak trenutek in v vsakem položaju to tudi čutili.

Vem, da so naši študijski dnevi v tej perspektivi še vedno majhna akcija, a je vendar akcija, da bi jih »kot lastovka v svoje gnezdo priklicali«. Menimo, da je to naša dolžnost, ker imamo na tem najbolj zapadnem koščku naše zemlje to možnost. Morda edinstveno možnost.

In tu v sredi smo še mi: del naroda ob tem zalivu. Košček Kosovelovega Krasa, ki se spušča do obale. Da ne bi nihče od naših rojakov v osrednji Sloveniji in drugod po svetu pozabil na te kraje, ki podajajo roko slovenskim naseljem v Istri, na drugi strani pa vodijo v Gorice in do goriških vasi, pa do Slovenske Benečije in Kanalske doline do Trbiža in potem na drugo stran — v Zilo; da ne bi nihče pozabil na Koroško! Tudi zato je potrebno, da smo tu.

Ko ste prihajali v Drago, ste šli mimo kraja, kjer so pred 40. leti počili strelji v polmraku kraške gmajne in ugasnili življenja štirih mladih Slovencev: Bidovca, Miloša, Marušiča in Valenčiča. Tedaj je fašistični teror začel uresničevati svoj načrt, ko je hotel izbrisati slovensko ime s teh tal. Na drugi strani pa se je začel tedaj v samozavesti upor proti temu načrtu.

Pred eno uro je počastil del naših rojakov spomin junaškega odpora. Jutri bo daroval mašo v bazovski cerkvi za te žrtve najvišji predstavnik cerkve — slovenski škof. Popoldne bodo druge proslave pred spomenikom in v prihodnjih dneh bo marsikdo poromal na to strašno strelišče.

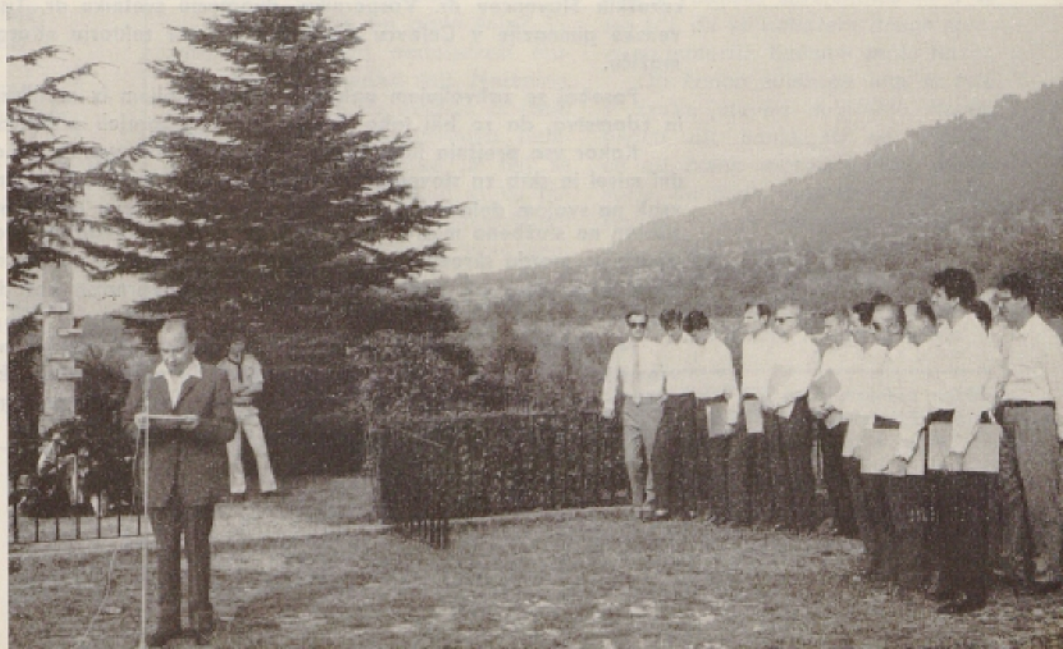
V odsevu tega spomina, ki je pomenil v štirih slovenskih ljudeh najprej in predvsem zvestobo narodu in upor proti zatiravcem naroda, v odsevu teh žrtev, ki so padle v naši bližini, začnimo naše študijske dneve. Dvignimo se nad vse medsebojne razlike do našega skupnega narodnega izročila. Iz razlik zorimo v narod! Izobraženci moramo nakazati in pokazati to pot.

To je misel naših študijskih dni. Hvala vam, ki enako hočete. Želim vsem prijetno in prijateljsko razpoloženje v tej tišini in nova prijateljska spoznanja.

Vsi dobrodošli in lepo pozdravljeni!

JOŽE PETERLIN

Ob 40-letnici bazovških žrtev. Predsednik Sveta Slovenske skupnosti, prof. Zoriko Harej začinja proslavo ob spomeniku na kraški gmajni. Poleg njega imata ob spomeniku častno stražo skavta, ob strani pevski zbor iz Gorice, ki je pod vodstvom Zd. Klanjščka pel žalostinke.

ODMEVI NA DRAGO

Na uvodnem mestu smo namenoma objavili pozdrav, ki ga je izrekel predsednik DSI v začetku letošnjega zborovanja v Drago. V njem je ponovil namen študijskih dni slovenskih izobražencev, kakršen je bil od vsega začetka teh prireditev. Kako je sprejela letos to srečanje slovenska javnost?

Najprej je treba ugotoviti, da udeležba vsako leto raste. Letošnjih študijskih dni se je udeležilo v celoti 350 izobražencev, kot so jih organizatorji zaznali — nekateri so bili navzoči prvi dan, drugi samo drugi dan. Največja udeležba je bila v nedeljo popoldne, in sicer nad 300. Vsi so z velikim zanimanjem sledili razpravam, včasih »s pridržanim dihom, ki je pretresel«, kakor se je izrazil eden od govornikov. Ves čas je vladalo pristržno razpoloženje. Srečali so se ljudje, ki se več let niso videli, sklepali so prijateljstva mnogi, ki se sploh še niso poznali, morda so vedeli drug za drugega le po kakih tiskanih razpravah in literarnih izdajah. Namen, ustvariti toplo slovensko družino izobražencev, čeprav z različnimi pogledi in nazori, je bil torej dosežen. Največ udeležencev je bilo iz naše pokrajine, s Tržaške in Goriške, precej iz Slovenije. Prišlo je dosti številno zastopstvo s Koroške. Razen tega pa so se udeležili teh dni posamezni izobraženci, ki živijo v raznih evropskih državah, kakor v centralni Avstriji, Švici, Nemčiji in Franciji, bili so nekateri, ki živijo v Severni ali Južni Ameriki, posamezniki celo iz Afrike in od drugod. Z udeležbo moramo biti tedaj zadovoljni, vendar pričakujemo v prihodnjih letih še večji odziv, posebno iz izseljeništv.

Razprave so bile v celoti na znanstveni višini. V času, ki so ga imeli predavatelji in koreferenti na razpolago, seveda ni bilo mogoče izčrpati vse problematike, a to tudi ni namen teh študijskih dni. V celoti so bili nakazani problemi. O teh bodo razmišljali posamezni slovenski strokovnjaki, kjer pa so društva in klubi, bodo lahko razširili obravnavo o njih v več predavanjih.

Diskutanti so nakazali nekatere nove poglede, ki so jih predavatelji upoštevali in tudi nanje vedno vljudno odgovarjali.

Udeležencem in organizatorjem je bilo žal, da je čas tako hitro potekel in dopisnik tržaškega radia je pravilno opazil razpoloženje, ko je poročal, da je bilo mnogim težko, da se je bilo treba že ločiti in da je bilo srečanja že konec.

Kako je slovenska javnost ocenila letošnje Drago?

V splošnem je treba reči, da so vzbudili študijski dnevi pri ljudeh veliko zanimanje, čeprav upamo trditi, da jim v celoti ni posvetilo časopisje tiste pozornosti, ki so jo zaslužili, če primerjamo, kako ocenjujejo časniki druga, zelo povprečna srečanja.

Resen poudarek jim je dal Kölnski radio (ne tržaški!), ki je poslal svojega dopisnika v Drago in je posvetil že v nedeljo (torej tedaj, ko so bili študijski dnevi nekako na višku), 12 minut oddaje.

Radio ima vsak dan eno oddajo v slovenščini, a je to oddajo skoraj v celoti posvetil Dragi z registracijo uvodnega pozdrava, z izjavo predavatelja univ. prof. dr. Goričarja, dež. poslanca dr. Stoke in še nekaterih drugih predavateljev in udeležencev.

Tržaški radio se je omejil v glavnem na kroniko, tako v napovedih kot v poročilu, dočim v ljubljanskem ali koprskem radiu nismo zasledili poročila, čeprav se je dopisnik odzval povabilu in je bil navzoč.

Med časopisi je treba imenovati ljubljanski dnevnik Delo, ki je študijske dneve napovedal in je kratko, vendar objektivno, brez predsodkov o njih poročal (razen netočnosti, da je predaval dr. Prunč).

Primorski dnevnik je dneve napovedal, kakor smo ga prosili in je tudi o njih kratko poročal. Žal le, da so bile v poročilu nekatere netočnosti, da omenimo le, kako je sodil o udeležbi, da je predaval dr. Prunč, ki ga je pa predsednik opravičil, ker je zbolel, da je neki govornik anketiral le 50 ljudi, da niso zato zaključki znanstveni, v resnici je predavatelj govoril o 900 anketirancih in so se mnogi prav o tem predavanju zelo laskavo izrazili (med drugimi znani strokovnjak za manjšinska vprašanja v Ljubljani — dr. Jeri). Posebno pa je P.d. neprijazno pisal v naslednjih številkah, tako 13. sept. v članku Mimogrede... in 20. sept. v »s polnim imenom podpisanem« pismu. Ne razumemo osti in jedkosti tega pisanja. Če je bil dopisnik vedno pri predavanjih in razpravah (čudno, da ni opazil, da ni bilo enega predavatelja), bi se mu ne bilo treba sklicevati na poročilo v Gospodarstvu, kateremu bomo odgovorili, in bi ne mogel pisati n.pr. o »tako preganjeni Cerkvi v Sloveniji«, ko vendar tega ni nihče trdil, najmanj pa dekan bogoslovne fakultete iz Ljubljane, ki je imel predavanje, prežeto z ljubeznijo do domovine, posebej do slovenskega naroda. Ponavljamo, da nima ljubljansko poročilo v Delu niti sledi tako nenaklonjenega poročanja in sumničenja kot P.d., kar nas pri P.d. resnično čudi.

Kakor je treba Gospodarstvu priznati, da je posvetilo precej dolg dopis Dragi, moramo po drugi strani obžalovati netočnosti. Za marsikoga obstaja skrivnost, zakaj se je glavni urednik tega našega zelo dobrega in uglednega lista tako zelo zaletel v predavanje dr. Maksa Miklavčiča. Tisti, ki smo to predavanje poslušali, nismo slišali nič tistega, kar L.B. piše v svojem poročilu. Najprej se nam zdi zelo naivna L.B.-jeva trditev, da je omenil predavatelj zasluge prve slovenske gimnazije v St. Vidu zato, da bi ta zavod država vrnila Cerkvi. Mislimo, da tega ne bo prišel dekan bogoslovne fakultete prosjačit v Drago, ko pa ima danes slovenska Cerkev drugačne možnosti in drugačne poti odprte, ko ima Jugoslavija urejene diplomatske odnose s Sv. Sedežem in je te dobre odnose časopisje v Jugoslaviji vse bolj navduše-

Dalje na str. 146

Prevedel **MARIJAN BRECELJ**

»No, in?«

Kar zabolelo me je Adelkino brezbržno vprašanje. Kako more kdo biti, ki se ne veseli srečanja s Štúrom. kako more kdo ostati hladen, ko zasliši ime L'udovita Štúra?

Začela sem Adelki pripovedovati o Štúru. Povedala sem ji vse, kar sem vedela o njem od očeta in od Tomalovčevih, tonila sem v navdušenih besedah o Štúrovih predavanjih in o njegovem časniku.

»Ali nisi nič radovedna nanj, Adelka?« sem vzkliknila na koncu in si poravnala lasje na razvnetih sencih. Še vedno se nisem mogla vživeti v način Adelkinega mišljenja; pozabljala sem, da je za plemiče človek neplemič vsaj za stopnjo nižji kakor pa ljudje njegovega stanu, pa naj bi se odlikoval v čemerkoli. Privilegiji, pridobljeni z rojstvom, so jim veliko dragocenejši in pomembnejši kakor vsi uspehi, doseženi z osebnimi zaslugami. Kaj je mogel njej pomeniti takle L'udovit Štúr... urednik... človek neplemenitega rodu?

Ko sem opazila na Adelkinih ustnicah nekoliko prezirljiv nasmešek, sem vzela na pomoč Nitro, njen drugi letnik, izdan v slovaščini, ki sem si ga tudi izposodila od gospoda župnika Hlaváča. Ta almanah sem poznala že od doma in sem vedela, da ima Jožef Miloslav Hurban v njem članek o svojem popotovanju po Považju. Spominjala sem se, kako navdušeno piše o svojem obisku v Uhrovcu in o srečanju s Štúrom. Poiskala sem tisto mesto in ga prebrala Adelki. Še danes mi zveni v duhu Hurbanov opis krasne narave in povezovanje z mislimi na Štúra. Kar dušilo me je od razburjenja, ko sem brala, kako se je Hurban ves kar topil ob pogledu na kraj, kjer je L'udovit zagledal luč sveta in kjer je doraščal... vse, vse ga je tam spominjalo na L'udovita. »In ko sem pogledal na L'udovita, ki je stal poleg mene in imel oči uprte v nebo, sem se spet streznil, ker sem bil vesel, da smem biti prijatelj takemu človeku.«

Kar se ni posrečilo meni, to so dosegle tiskane besede. Ob taki hvali in ob taki zanesenosti ni ostala ravnodušna niti Adelka.

Dasi se potem o Štúru nisva več pogovarjali, sem začutila, da je tudi njo začel Štúr zanimati. V tem prepričanju me je tudi potrdila v soboto, ko je stara Dora prihitela iz župnišča z novico, da je iz Bratislave prišel brat gospoda kaplana.

Adelka se je delala, kakor da je prihod gosta v župnišče ne zanima. Pod večer je nekaj časa igrala na klavir, jaz pa sem jo poslušala. Nenadoma je prenehala igrati, zaprla je klavir in rekla, da bi me rada slišala orglati.

Izgovarjala sem se, da ne znam veliko, brez not pa bi si ne drznila igrati. Toda Adelka ni hotela popustiti. Odvrnila mi je, da bi moj strah bil upravičen, če bi morala igrati pri službi božji, pred občinstvom, v prazni cerkvi, kjer bo ona edina poslušavka, pa se res nimam česa sramovati.

Poskusila sem z zadnjim izgovorom zavrniti Adelkino željo.

»Toda za igranje na orgle je treba gnati mehl!«

»Veš kaj? Jaz ga bom gnala! To bo sijajno!«

Zdaj nisem pri roki imela nobenega izgovora. Zadnje rešitev sem videla v župniku.

»Če me bo slišal gospod župnik ali gospod učitelj, me bosta ozmerjala... «

»Nič se ne boj, vso odgovornost vzamem nase.«

Cerkvica z dvanaajstimi vrstami klopi je bila prazna. Z Adelko sva se povzpeli na kor, jaz pa sem sedla k orglam. Povedala sem Adelki, kako ima ravnati z mehonom, odprla sem registre in se dotaknila tipk s tresočimi se prsti...

Melodija koral Trden grad je naš Gospod je zaorila po prazni cerkvi. Spočetka sem igrala negotovo, toda ko sem orgle dobila nekoliko bolj v prste, me je obšlo razburjenje in sem igrala z enakim užitkom kakor v naši žitnjanski cerkvi. Adelkin smehljaj mi je pri tem dajal poguma.

»Zaigraj še kaj, Evka!« je zaprosila polglasno, ko sem končala koral. »Silno rada poslušam orgelsko glasbo. Tako slovesno je to in... mogočno.«

Ta zadnja beseda me je spodbudila ko ostroga. Da, orgelska glasba je mogočna, zlasti ko človek igra ali posluša Bacha. Na pamet sem znala le eno

fugo in toccato velikega mojstra. Odločila sem se, da ju zaigram Adelki. Kadar sem igrala Bacha, me je vedno prevzemala neka praznična ginjenost, ki se je stopnjevala, kadar se mi je posrečilo zaigrati skladbe zares dobro.

V igranje sem se tako vživela, da sem pozabila na vse okoli sebe. Mogočen, naraščajoč fortissimo fuge me je nesel kakor divji tok. Prepuščala sem se temu močnemu občutju z vso dušo, da so me ob koncu zalile solze — toda pri tem sem se smehljala in bilo mi je tako toplo pri srcu.

Tudi Adelki so se bleščale oči. Stopila je k meni, mi stisnila roko in zašepetala:

»Zelo lepo si igrala, Evka! Hvaležna sem ti. Zdaj pa le pojdiva!«

Prav mi je bilo, da me ne sili še kaj zaigrati.

Spuščali sva se s kora, in ko sem bila že na zadnjih stopnicah, tako da sem imela razgled po vsej cerkveni ladji, sem nehote vzkliknila.

V cerkev je pravkar stopil župnik Hlaváč, kaplan Štúr in neki neznanec.

»Čudovito ste igrali, blagorodna gospodična!« je rekel gospod župnik Adelki.

Adelka je s smehljajem zavrnila hvalo in rekla, da sem igrala jaz. Začudenje gospoda župnika je bilo še večje.

»Kdo bi si kaj takega mislil o vas, gospodična,« mi je rekel. »Res, kantorjeva hčerka ne more skriti, čigava je!« je dodal, mene pa je vso obšlo čisto, žareče veselje.

»Sprejmite tudi moje zahvalo za ta užitek, ki ste mi ga s svojo igro nudili,« je stopil k meni neznanec, mi stisnil roko in se predstavil:

»L'udovit Štúr.«

Gospod župnik se je udaril z dlanjo po čelu.

»Ah, oprostite mi to nepozornost, gospodični, in vi, gospod urednik! Nisem se zavedel, da se še ne poznate...«

Nato je predstavil Štúra Adelki in povedal tudi moje ime.

»Eva Jonaševa?« je ponovil Štúr in nasršil obrvi, kakor bi globoko premišljeval. »Kantorjeva hči? Hm... kantor Jonáš... To ime pa sem že nekje srečal.«

»Oče je naročnik Slovaškega narodnega časnika,« sem mu boječe pomagala.

»Seveda, seveda!« je vzkliknil Štúr. »Če se prav spominjam, smo nekoč o njem tudi pisali. Zelo lepe uspehe ima z društvom treznosti, kajne?«

Pritrdila sem.

Štúr se mi je nasmehnil, meni pa je pri tem srce kar plesalo.

»Ali vam ni tu dolgčas, plemenita gospodična?« je vprašal Štúr Adelko, ko smo prišli ven in postali na prostoru pred cerkvijo in župniščem. »Velikomestni človek se težko privadi na deželo.«

»Poleti se da lepše prebiti na vasi kakor v mestu, na zimo pa pojdem spet v Pešto,« je odvrnila Adelka in prodirno pogledala Štúra.

»Mi pa se ne bi mogli privaditi mestnemu življenju,« je pripomnil gospod župnik in pogledal okoli sebe, kakor da bi hotel ponovno uživati znani razgled.

»Tudi meni bi bilo tu všeč; tu je čudovito zavetje, duh bi se tu odpočil,« je zamišljeno rekel Štúr.

Gospod župnik ga je takoj prijel za besedo.

»Obesite urednikovanje na klin in vrnite se k župnikovanju. Prišli boste na kakšno zakatno faro.« Hrupno se je zasmejal svoji šali, potem pa se je spet zresnil in s poudarkom rekel: »Ne, ne! Nikar ne poslušajte mojega nasveta! To bi bila večna škoda za narod. Župnikov imamo, hvala Bogu, veliko, urednikov pa malo. Takih urednikov, kakor ste vi, pa... eh, kaj bi govoril! Kar ostanite lepo tam, kjer ste. Tam je vaše pravo mesto. Saj pri tem lahko kadarkoli prihajate tudi med nas, podeželske ljudi, vsekdar boste dobrodošli. Upam, da se tudi sedaj nekoliko dlje ustavite pri nas.«

»Zahvaljujem se vam za ljubeznivo povabilo, gospod župnik, toda v Bratislavi me čaka veliko dela. Prišel sem k Samku le za teden dni, največ za dva.«

»No no no! Nikar si že sedaj ne omejujte svojega bivanja. Iz tega bodo nastali trije tedni in jaz vem, da bi se z dobro voljo moglo raztegniti tudi na mesec. Prej vas ne pustimo od tu. Kajnedane, gospodični?«

Nasmehnili sva se gospodu župniku in Štúr je odvrnil potem nekoliko negotovo:

»No, saj bomo videli. Za zdaj še ne smemo misliti na slovo... Tu je zares prelepa, pa tudi meni, da tudi meni, je sedaj tu zelo všeč.«

Medtem ko smo se tako pogovarjali, sem imela priložnost, da si L'udovita Štúra ogledam nekoliko natančneje.

Nosil je lepo krojen moder frak in tesno se prilagajoče sive hlače. V roki je držal visok klobuk, tako imenovani cilinder, podobnega odtenka kakor hlače. Okoli vratu je imel svileno ovratnico golob-

Uvodni pozdrav v Dragi. V prvi vrsti sedijo: prof. Jevnikar, pesnik Cyril Zlobec, ravnateljica slov. liceja v Trstu dr. Abramova, prof. Anica Kosovel (sestra pesnika Srečka Kosovega), jug. konzul Drago Žvab, dež. poslanec dr. Drago Štoka.

je barve, speto pod brado z okrasno spanko. Njegovo moško lepoto je še večala na kratko pristrižena okrogla brada temnokostanjeve barve, ki mu je obrabljala ves obraz. Jasen pogled temnih, globokih oči je prodiral človeku do dna duše, istočasno pa si neprestano čutil v njem — tudi tedaj, ko so bila usta resna — nekak topel nasmešek, ki je vlival človeku veselje do življenja.

Gospod župnik naju je povabil, da bi stopili k njim, toda Adelka je odklonila, češ da se že večeri in morava domov.

Drugi dan, v nedeljo, sva videli štúra pri službi božji. Vem, da je bila moja udeležba pri božji besedi tisto nedeljo zelo skromna. Bog mi to odpusti! Če pa mi bo za to dodelil kazni, jo bom delila z Adelko, saj se tudi ona ni mogla zbrati za to, kar se je dogajalo pri altarju.

Po službi božji smo se vsi srečali pred cerkvijo in tu je gospod župnik seznanil s štúrom tudi gospoda inšpektorja Ostroluškega, njegovo ženo in Adelkine starše. Štúr nas je potem pospremil. Hodil je ob strani gospoda inšpektorja — na drugi strani gospod župnik — za njimi pa kaplan z Adelkinim očetom. Baron je delal družbo nama.

Ko sem videla oba štúra skupaj, sem ju nehote začela primerjati. Samuel je bil kaka tri leta mlajši od L'udovita. Po nastopu in postavi se ni mogel primerjati s svojim bratom, najbolj kričeče pa se je od njega razločeval v govoru. Manjkalo mu je tisto navdušenje, ki ga je izžarevala govorica njegovega brata. L'udovitove besede so poslušavce razvemale, Samuelova govorica pa je nekako poslušavce ohlajala. Ostajal je za svojim bratom vedno kakor v senci.

Ob slovesu je povabil gospod inšpektor župnikove, kaplana ter gosta na večerjo.

Zvečer je bilo v graščini zelo živahno. Blagorodna gospa je pripravila slovesno večerjo, katero je plačalo z življenjem pol ducata najlepših piščancev poleg nekaj gosi in rac.

Adelka se je za večerjo skrbno oblekla. Dolgo je brskala po predalniku, dokler se ni končno odločila za temnomodro muslinasto obleko z bogatimi naborki na krilu. Modra barva je pristajala njeni beli polti in ebenovinastim lasem. To me je prijetno presenetilo, saj se je drugače lahko odločala.

Zato sem bila zelo vesela, da je štúru izkazala tako spoštovanje.

Pri večerji je štúr sedel na levici gospoda inšpektorja. Adelka je imela za soseda barona. Toda ta večer je bila podobna vrtnici, ki so ji poščipali trnje. Na baronova vprašanja je odgovarjala raztreseno in sprejemala njegove poklone s slabotnim nasmeškom in zasanjanim pogledom. Z drugim ušesom je namreč poslušala razgovor svojega očeta s štúrom, zato je pozabila na svoj navadni način pogovarjanja z baronom in mu je odgovarjala brez roganja.

Ne vem, o čem se je pogovarjal blagorodni gospod Ostroluški, Adelkin oče, z urednikom štúrom, ker sem sedela na drugem koncu mize poleg gospoda kaplana.

Čeprav so bila v jedilnici okna odprta, je bilo vendar soparno. Zato je gospodinja predlagala, naj bi se po večerji preselili na vrt v senčnico. Gospodje

so si s police na hodniku izbrali pipe po okusu. Bilo jih je tam vsemogočih vrst, razpostavljenih v dveh vrstah; utegnilo jih je biti kaka dva ducata: s kratkimi in dolgimi ustniki, glinene in iz morske pene, pa tudi pipe vsemogočih oblik in podob. Nato smo sedli v pletene naslanjače. Gospodje so strastno kadili, da bi dim pregnal nadležne komarje. Temnilo se je in iz potoka v parku se je oglašalo enakomerno regljanje žab. Sijal je mesec in v njegovi srebrni svetlobi je bilo vse tako neresnično...

V tem nenavadnem večernem ozračju se je tudi pogovor začel nekako zatikati in postopoma so vsi nehote potišali glas. Baron je pleteničil o tem, kako lep bi bil sedaj sprehod v dvoje kje po parku.

Štúr se je zagledal iz senčnice po parku in poprosil domačega gospoda, ali mu dovoli, da si ga ogleda. Adelka se je takoj ponudila, da mu ga skupaj z mano razkaže. Baron se je dvignil, da pojde tudi on. Jaz pa sem slišala samo štúrov glas. Kakšna razlika v primerjavi z besedami barona Rothsčütza! Nič takega, s čimer bi hotel vplivati na domišljavost svoje tovarišice, nobenih salonskih čvekarij, s katerimi skušajo svetovljanski kavalirji vplivati na mlada dekleta.

Adelka mu je rekla, da mu bo takle dopust le v korist, ker bo obnovil svoje moči, ki se v utrudljivem duševnem delu zelo izčrpavajo.

»Dela je v resnici veliko,« je odgovoril štúr, »vendar sem vesel, da sem se odpravil v Plemiško Podgradje, saj sem spotoma pridobil spoznanja, ki jih bom lahko s pridom uporabil v Slovaškem narodnem časniku.«

Na to se je z rahlim posmehom oglasil baron Rothsčütz:

»Za kak protivladni napad, kaj?«

Štúru nisem videla v obraz, vendar sem jasno opazila, kako se je zdrznil. Adelka je nejevoljno premerila barona, ker je opazila, kako hoče izzvati prepir. Toda gotovo se je tega zavedel tudi štúr, zato je odgovoril baronu z uravnovešenim, toda trdnim glasom, tako da so njegove besede pele, kakor če kovač tolče s kladivom po nakovalu.

»Ne napadam vlade iz neke iht; branim le pravico, prikazujem težki položaj slovaškega ljudstva in dajem nasvete, kaj naj bi se pri nas izboljšalo, da bi od tega imela korist vsa dežela.«

Zdelo se je, da je Adelkin karajoči pogled barona razjezil, saj namesto da bi se streznil, je še izzivalneje napadel:

»Menim, da je to zadeva drugih, ki so bolj za to poklicani. Časnikar naj bravcem svojega lista samo poroča, kaj se dogaja doma in po svetu, in si ne sme prisvajati pravice, ki jih ima vlada ali parlament!«

Tega nisem mogla več prenesti. Vse v meni se je uprlo ob teh nepravičnih besedah.

Zato sem očitajoče rekla:

»Kako morete tako govoriti, gospod baron, ko Slovaškega narodnega časnika čisto gotovo niti ne berete in ne veste, za kaj se v njem gospod urednik Štúr bojuje!«

»Za pravslavizem!« je ostro odgovoril baron.

Prihodnjič naprej

FRANCETU BEVKU V SPOMIN!

Čudovita so pota usode in večnostnih steza! Ob najvišjem zemeljskem jubileju se začenja pot v onostranstvo.

Tako se je zgodilo tudi Francetu Bevku, našemu najplodovitejšemu pisatelju, prijatelju in znancu vseh rojakov, zlasti nas, primorskih.

Učakal je v četrtek 17. septembra 1970 svoj osemdesetletni življenjski in delovni jubilej, pričakal pa je prav tisti dan tudi svoj zadnji življenjski obračun.

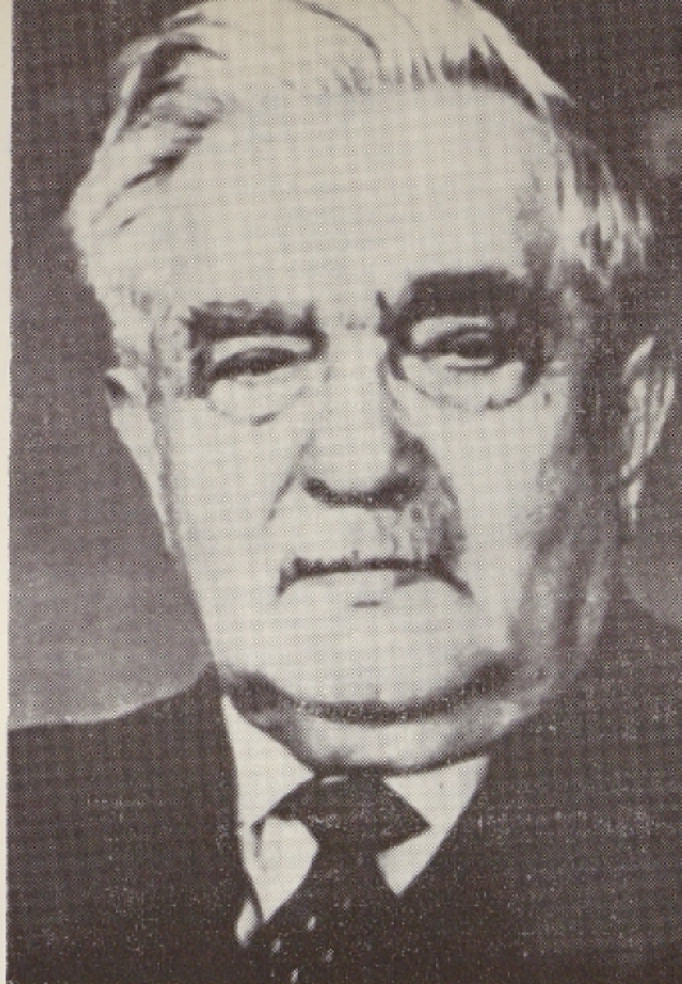
Vse slovensko ljudstvo se je že zbiralo k njegovim počastitvam, zbralo se je pa k njegovemu pogrebu.

Spregovoriti sem hotel besedo o svojem dobrem znancu in prijatelju Francetu Bevku, o njegovem življenjskem jubileju kot ustvarjalcu naše besedne umetnosti in kovalcu slovenske kulture vsega našega ljudskega in narodnostnega občestva.

Pred dnevi, nekaj ur pred njegovo osemdesetletnico, bi bil lahko še govoril besedo, tudi če le z jecljačo, o velikem človeškem in umetniškem liku Franceta Bevka. Nekaj prisrčnih besed sem mu napisal za rojstni dan in jubilej. Saj je še pred tremi tedni vprašal v Ljubljani nekega goriškega rojaka po nas, prijateljih v Gorici, njegovi pravi domačiji. Začudil sem se v četrtek jutraj, ko sem zvedel, da se je Francetu, ki je dva tedna že bolehal, stanje poslabšalo. »Ah, saj mu bo bolje,« smo si rekli, »pa bo spet prišel, z nasmehom skozi predor na Travniku in sedel pred kavarno.« Tisti prijazni Bevk z otroško vedrino, ki mu je sijala izpod košatih obrvi. »No, ben, na goriško sonce sem se prišel pogret, pogledat stare obraze in znanca,« tako se je nasmejal pri zadnjem snidenju.

Pa sem že v četrtek opoldne zastrmel, ko sem v Trstu zvedel, da je našemu jubilantu v ljubljanski bolnišnici slabo, slabo. Na nekaterih uredništvih so se celo že pripravljali na poslednje dni in sestavljali — besede slovesa. Popoldne so »ustnice zadržete, oči so se zameglile,« da govorim s Čedermačevimi besedami, »zemlja je zgini!a kot v mrču, z vso težo je legla na srce.«

V ozračje so po radiu odmevale besede: Danes je umrl slovenski pisatelj France Bevk.

Kako naj bi govoril o njem, tedaj, ko so mu vsa naša srca pripravljala jubilej? Beseda trepeče; misli, le misli podrhtavajo kot ranjene ptice ob zveličanem liku njega, ki je posvetil živim potrebam vseh Slovencev, in primorskih še posebej, svoj veliki umetniški dar, vse zaklade svojega srca in uma. Kaj naj bi nam še dal? — Njegov duh plava sedaj nad nami. On sliši naše misli, ki hite k njemu v neizbrisnih spominih.

Malo manj kot pol stoletja je minilo odkar sva se prvič srečala v Gosposki ulici. Lep, črn fant je bil, ko je prišel po trpki mladosti bajtarskega sina v cerkljanski Zakojci, po vajeniški dobi v Kranju, po učiteljišču v Kopru in Gorici, po kratkem učiteljevanju na Cerkljanskem, po fronti in časnikarskem delu v Ljubljani, leta 1920 v Gorico kot uslužbenec Narodne knjigarne, časnikar in publicist. Bil je vedno nekam vase zatopljen, vendar v družbi veder in duhovit. Gorica je bila tedaj središče novega rodu, ki je utiral pot preko vojnih razvalin v nove kulturne smeri. Tu so utirali nove smeri glasbenik Kogoj, slikarja Špacapan in Čargo, pesnik Bevk, esejist Res, pevec Šimenc in mi, še mlajši. Vsak je nekje zidal in gradil. Bevk je moral kmalu prijeti delo za dva, pozneje za tri. Kar čudili smo se, kje zajema ta črnolasec bolj šibke postave toliko moči za poklicno službo, za kruh za družino in še toliko časa za literarno idealno delo, ki ni takrat prinašalo ne slave ne tvarnih dobrin. To je bilo v tistih črnih časih, ko je on prišel od svoje prve črtice, objavljene 1906 v tržaškem Družinskem prijatelju, do impresionistične in ekspresionistične zbirke Pesmi

leta 1921. Takrat je bilo pri nas tako kot poje on v »Naši pesmi«:

In takrat so nas križali,
do groba ponižali,
prebodli nam srce,
vse naše bolečine
so vtisnjene v doline
kot v prtljavo Veronike.

To bičanje, križanje, ponižanje je kmalu moralo postati temeljna tematika psihološko poglobljenega in realističnega pripovednika Bevka. Toda v vseh črticah, povestih in romanih razčlenjuje in izpoveduje človeka. Že v mladostnih pesmih je pokazal to občedolovsko in plemenito smer. Posebno v »Jutru«:

Sije v meni in iz mene,
daj roko, v oko me glej,
če odpiráš svojo dušo,
ne boš prazen šel naprej.

Duše in srca je iskal zlasti kot pisatelj v vsakem človeku preko vseh bojev za pravico, svobodo, ljubezen, za zemljo, in dom; preko vseh elementarnih sil in strasti — za obstanek in življenje.

Dobrota, topla človeška dobrota, ki mu ni zamrla ne v ječah, ne v gozdovih, je sijala iz srca skozi globoke oči v človeka. Začela je pri otrocih, ki jih je imel srčno rad. Ko sem ga menda leta 1933 naprosil, naj napiše za zadnjo založbo, ki je še smela delovati v Gorici, za »Simgo«, kako mladinsko povest, je v enem tednu pripravil Plešimoža. Za honorar sva se pa z nasmehom spogledala, čeprav je bil takrat v denarnih stiskah, na Svetogorski cesti, ker je bil policijsko amoniran in brez vsakih rednih zazluzkov. Za mladino je vse naredil. Rad je zbiral otroške pesmice, ki smo jih izdali v zbirki »Deca raja«. Pa spet nič honorarja, izkupička tudi ne, ker je večino teh knjižic policija zaplenila. No, dragi France, naj ti bo tudi ta honorar na oni strani nakazan. Knjižice pa itak nikjer več ne najdete in je menda celo v bibliografiji pozabljena.

Posebnost Bevkovega značaja je bila izredna delavnost.

Snoval je tudi med sprehodi in vedno opazoval ljudi in okolico z duhovnim očesom. Ko sem ga nekoč vprašal na sprehodu pod uršulinskim zidom, odkod tolikšno bogastvo njegove fabulistične, v kmečkih, meščanskih, zgodovinskih, nekaterih politično-tendenčnih in zlasti v mladinskih povestih, se je nasmehnil: »Opazovati moraš, opazovati vse okoli sebe, pa vse v sebi preleteti in nato napisati in odeti z dobroto, prizanašanjem in razumevanjem.« Pisal je hitro, tudi po dvoje, troje del hkrati s pomočjo svoje žene Davorine, ki ga je povsem razumela. Dogodki in osebe so pa morali v umetnikovi duši rasti in počasi dozorevati v končno podobo. Spominjam se, kako je rasel njegov veliki Čedermac. Po konfinaciji, menda leta 1935, je imel še vedno policijski opomin, da mora biti ob gotovih urah doma, da ne sme sprejemati nancev in prijateljev. Takrat sva hodila skrivaj na sprehodni pomeneh ob opoldanskih urah od Kataričina do Livade. Snoval je svojega kaplana Martina.

Dan za dnem sva govorila o Beneški Sloveniji, o Trinku, kaplanu Kufolu, o trpkem življenju na skrajnem zapadu slovenstva, kjer niso smeli ljudje niti po svoje več moliti. Vse si je zapisoval, še posebej študiral zgodovino zemlje pod Matajurjem, bral članke, nove odredbe, parkrat si je celo skrivaj upal do Vidma k Trinku in do Špetra Slovenov. Tako je rasel zgodovinski Čedermačev lik v strahoviti in resnični podobi.

Tudi v manjših povestih je vedno zajemal snov in pripoved iz resničnega življenja in dogodkov. »Opazovati moraš, je ta umetnik-človek vedno ponavljal. »Tudi preprost naslov kakega poročila v dnevnikih listih ti da snov za povest ali zgodbu.«

Da, človek-umetnik, takšnega se nam je kazal Bevk, ki smo ga poznali že v mladih letih. Svojo umetniško silo je tesno družil z oplajajočim in razdavajočim življenjem. Zato tudi preprosto ljudstvo rado sega po Bevkovih knjigah, ker jih razume, ker je večina zrastle iz domačih trpkih in srečnih tal, iz starih dni in sedanjih časov. Posebej pa še primorski človek vidi v njih samega sebe kot v ogledalu. Še za Kamnarjevega Jurija, povest o povojnih razmerah v nabrežinskih kamnolomih, je pisatelj šel na Kras, da bi ga spoznal kot svoje gore, Gorico in Trst. Umetnina se je v Bevku dolgo časa porajala, šele ko je bila zrela, jo je naglo napisal.

Poslanstvo umetnika kot glasnika pravičnosti in pravice, resničnosti in resnice, predvsem pa bridke ljubezni do svojih ljudi in svoje prsti, to je čutil Bevk in od tega bogastva je menda tudi nam, ki obujemo v teh dneh po njegovi smrti čiste spomine nanj, zapustil drobec dragocene dedščine, preroških opominov in vidov. Da, tudi vidov!

V črtici »Kadar posije sonce...« uči: Najhujše je v tistem trpljenju, ki ni zapisano s krvjo in je staro kakor Kajn. Trideset in trideset in še po trideset Judežev Iškarijotov prešteva trideset srebrnikov in poljubljija Gospoda. Skozi ves popolnočni mrak pojejo petelini svojo dvojno pesem in še pred tretjo pesmijo se oglašajo Petri in polagajo roke na prsi: »Ne poznam ga!« Besede je zapisal takrat, ko so živeli med nami farizeji in cestinarji in ko smo na Primorskem živeli veliki petek in prehodili vse postaje trpljenja. In nadaljuje skoraj z melodijo sončne pesmi: »Kadar posije sonce vstajenja, se oglasijo zvonovi svetega Vida s Placute, nato zaplaka tisti s Travnika, kot bi tožil za tolminskimi puntarji, katerih rod je skoraj izumrl, ko zapojeta sveti Anton in stolnica, se prelije ozračje v eno samo čudovito harmonijo sonca in glasov; od svetega Roka do Solkana ena sama luč in zvok. Še iz daljave nekje brni. Človeška beseda in človeške oči dobijo poseben sijaj in zvok.«

To so njegove besede!

Nisem hotel razpletati učnega ali šolskega literarno-zgodovinskega eseja o umetniku in akademiku Francetu Bevku, marveč postaviti pred vašo misel obrise na podobi človeka-umetnika, tako kakor sem ga poznal in občutil pred pol stoletjem in kakor še ta trenutek živi v meni.

On se je na svoj veliki četrtek, na svoj osemdesetletni dan poslovil od nas kot od svojega Čedermaca: »...okrenil se je, izginil za gričem, utonil v zelenju, v soncu, v ptičjem petju.« — Toda duh preroka in vidca, ti si še nad nami? — Ostani!

ZAKAJ MAMILA?

Uživanje mamil je danes eden od problemov, ki nas najbolj vznemirja. Vemo, da bi si zaman zatiskali oči, češ, naši mladini ta nevarnost ne preti. Nekateri se tolažijo, češ, da je ta pojav isto kakor alkoholizem v preteklosti. Toda zdravniki trdijo, da je uživanje mamil neprimerno bolj nevarna strast, predvsem zato, ker se ji predajajo mladostniki in mladostnice.

Mamil je sicer več vrst, obstajajo hujša in manj huda mamila, a prav vsa imajo posledice, ki so hujše kot so posledice uživanja alkohola. Zakaj se torej mladina predaja tej razvadi, kljub temu, da ve za posledice? Sociologi in psihologi v deželah, kjer je vprašanje mamil starejše kot pri nas, pravijo, da se k mamilom zatekajo mladostniki, ki upajo, da bodo s tem bolj razvili svojo osebnost, da bodo premagali v sebi strah in se bolje uveljavili v družbi. Znano je, da je posledica uživanja mamil ta, da žrtev spremeni svoje vedenje, da začne čutiti mejo med seboj in med svojim okoljem — da se torej nekako umakne iz realnega sveta. Nekateri, in teh je gotovo precej, pa se lotijo uživanja mamil samo zaradi tega, da ne zaostajajo za drugimi, torej, da posnemajo druge, ki to že delajo.

Kdo nosi odgovornost za to, se vprašujemo. Brezbriznost staršev za vzgojo otrok? Njihova nemoč, da bi sledili otrokovemu razvoju? Ali je morda kriva prevelika svoboda, ki jo imajo danes otroci? Ali je kriva družba, ker je dopustila, da je prišla tako nevarna stvar v roke mladini? Kako temu odpomoči? Jasno je, da bi rešili problem le delno, če bi skušali samo preprečiti uvažanje mamil. Mnogo več upanja na rešitev bi bilo, če bi se združili v borbi vsi, ki se čutijo odgovorne za mladino in imajo nanjo vpliv, to so starši, vzgojitelji vseh vrst, zdravniki in sociologi.

Pri nas je borba proti mamilom šele v začetkih. Govori se o nekaterih ukrepih, o sodelovanju med policijami vseh evropskih držav. Amerikanski »Narcotic bureau« naj bi odprl pet podružnic v Italiji, zdravstveno ministrstvo naj bi bilo dalo navodila lekarnam, ravnateljstvom šol in psihiatričnim bolnišnicam.

Zelo zanimivo je, da Judje in Nemci uživanja mamil ne poznajo. Prvi zato, ker so globoko religiozen narod, drugi, ker je v njih vkoreninjeno spoštovanje do dela in dolžnosti. Globoko spoštovanje življenja človeka obvaruje pred občutkom notranje praznote. Razumen, uravnovešen in močan mlad človek bo skušal s svojimi lastnimi močmi in s svojim delom kaj doseči v življenju. Ugotovljeno je namreč, da so uživalci mamil predvsem mladeniči z zakasnelo puberteto, s homoseksualnimi nagnenji, s podpovprečnim kvocientom inteligence, ali pa infantilni in preobčutljivi tipi. Drugi važen činitelj pa je okolje, v katerem mladina rase. Statistika je dokazala, da je od 150 mladostnikov, ki uživajo mamila, kar 52 takih, ki so otroci ločenih staršev ali pa so njihovi starši alkoholizirani. Zanimiv je tudi podatek, da jih je od stopenjdesetih izjavilo kar petindevetdeset, da so z roditelji sperti.

Zanima nas vprašanje, ali se je mogoče odvaditi te strasti. Zdravniki odgovarjajo, da ne, kajti uživanje marijuane, hashisha ali derivatov opija povzroči v mo-

žganih spremembo, zaradi katere se ni več mogoče z lastno voljo odvrniti od mamil. Le precizen in skrben zdravnikov poseg tu lahko kaj opravi. Stvar je tako huda, da morajo celo dojenčku matere, ki je uživala mamila, dodajati nekaj časa mamilo, sicer bi dojenček umrl, dodajati nekaj časa mamilo, sicer bi dojenček življenja. Počasi, počasi je izgubil voljo do dela in do življenja in pozabil na vsako človeško dostojanstvo. Vse mu je brez smisla, vse — razen uživanja mamil. Ne čuti v sebi nikakega zagona, spomin mu oslabi, glava se mu zdi lahka, udje težki kot svinec, minute se mu zde dolge kot ure, ure kot minute. Kdor pride tako daleč, da pokadi šest do osem cigaret marijuane na dan, mora priti do samomorilnih misli ali do zločinskih nagnjenj.

Kdo torej nosi krivdo za ta pojav? Obtoževati samo današnjo družbo, bi bilo krivično, čeprav v resnici nosi velik del odgovornosti. Mladina namreč čuti, da je družba, v kateri živi, brez idealov, da pa je polna krivih prerokov, ki pridigajo popolno svobodo in širijo zmotno prepričanje, da se osebnost razvije le na podlagi lastnih izkušenj. Vzgoja danes ni zaupana samo staršem, to je jasno. Zato bi v borbi proti mamilom morali zastaviti svoje sile vsi pedagogi, ves tisk, televizija, duhovska in državna oblast. Morali bi pomagati mladini, da pride do spoznanja, da moraš iti skozi dolgo in strogo šolo, preden moreš sam ločiti dobro od slabega in samostojno zastaviti korak v življenje. Da, zavzeti bi se morali prav vsi in to predvsem s svojim lastnim zgledom, s svojo lastno trdnostjo in vitalnostjo ter z zaupanjem v pravične ideale.

OB SEDEMDESETLETNICI AKADEMSKEGA SLIKARJA TONETA KRALJA

Ta mesec je v Kostanjevici, tem čudovitem dolenjskem mestecu, retrospektivna razstava slikarja Toneta Kralja, ki naj bi prikazala vsaj delček njegove izredne življenjske umetniške delavnosti. Kot pravijo poročila, zlepa ni obiskalo kake razstave toliko ljudi kot prav to.

Če človek izrazi svoje priznanje in hvaležnost umetniku na ta način, da občuduje njegovo delo, potem se primorski Slovenci spoštljivo srečujemo z umetnikom Kraljem vsako nedeljo v mnogih naših cerkvah. Odel jih je v slovesno izpoved Evangelija s čudovitimi živimi barvami, ki so izraz našega pokolenja. Kot romar je hodil od postaje do postaje ob naši narodni meji in je tako nastal v naših cerkvah venec umetnin, ki diha našo domačnost, ustvarjeno s čopičem in z duhom slovenskega umetnika.

Ob življenjskem jubileju izražamo slikarju Tonetu Kralju iskrene čestitke. Zelimo mu zdravja in moči, da bi mogel strniti celotni venec umetniškega dela prav tu pri nas in dati tako cerkvam na meji trajno pričevanje naše navzočnosti.

Mladika in Društvo slovenskih izobražencev mu je izrazilo voščila in ga povabilo v Trst, kjer mu želijo slovenski izobraženci posvetiti večer. Umetnik je vabilo sprejel. Veselimo se snidenja z njim.

»Rož, Podjuna, Zila / venec treh dolin / moja domovina, / narod moj trpin.« Koliko resnice je v teh besedah! Že dalj časa sem si želel spoznati Koroško in končno se je nam, skavtom, letos ponudila lepa priložnost: konec julija nas je 40 fantov iz Trsta in okolice odšlo na taborjenje v to čudovito deželico nad Karavankami. Tam so se nam pridružili še koroški bratje. Štirinajst dni smo taborili v tistem prelepem svetu, domov pa smo se vrnili z lepimi spomini. Ljudje so prijazni in ko v tebi spoznajo Slovenca, postanejo zgovorni in pokažejo svojo pravo podobo. Pravo podobo ljudi spoznaš v okolju, kjer se življenje odvija. Tako smo nekoč obiskali gostilno. Ljudje, posebno če so bili še trezni, so med seboj govorili nemško, ko pa smo čez čas začeli peti slovenske narodne, so se nam pridružili.

No, kakorkoli že, Sežani so prijazni ljudje, To sem lahko dognal, ko sem nekega dne raziskoval z drugimi skavti strugo potoka. Pot nas je vodila mimo mnogih domačij. Posebno velika je Pipanova, kjer smo si ogledali lepo poslikane panjske končnice. Prijazna gospodinja nam je ponudila zelo dobro pijačo: vodo z razredčenim sirupom iz smrekovih vršičkov, ki ga je sama naredila. Res odlična pijača, da si človek pogasi žejo. Ob enem s pijačo nam je pripovedovala veliko zanimivega v svojem pojočem rožanskem narečju.

Ker se nam je letos nudila priložnost, smo naredili velik izlet z avtobusom po Koroški. Za mlajše, ki niso nikoli prej videli Avstrije, je bilo pravo odkritje. Izpod vznožja Košute smo po ozki soteski prišli v široko dolino, po kateri teče Drava. Pokrajina, mimo katere smo se vozili, je bila dokaj pestra: prijazne vasice so se vrstile z nepreglednimi polji koruze. Avstrijci niso več »krompirjevci« pač pa »koruzovci«, ker jim koruza prinaša večji dobiček. Pred vsakim naseljem stoji tabla z imenom kralja, napisano pa je le nemško ime.

Po hitri cesti smo kmalu dospeli v Celovec, ki nas je sprejel ves odet v zastave. Zastav niso

DEČEK S PSOM

Andrej je svoje prvo tržaško jutro prebil v postelji. Pozno je že bilo in medla zimska svetloba se je žolto usipala skozi majhno okence na Andrejeve kodre. Mali je bil do vratu zarit v zatohlo, bogve kolikokrat pošito odejo.

Tesna sobica je bila mrzla in zaprašena. Stene so bile obledele in vlažne, da ni bilo več razločiti njihove prvotne barve, ker jo je vlaga že močno razjedla. Po tleh je bil razpokan parket, iz katerega je zaudarjalo po plesni.

Pohišstva je bilo malo. V stari omari nasproti vratom je bilo zloženih nekaj revnih otroških oblekc. Bila je tako pokvarjena, da se njenih vrat ni dalo več zapreti.

Kot dopolnilo k pohištvu je bila še vojaška »branda«, ki je bogve po kakšnem nesrečnem naključju končala v tej revščini.

Andrejček se za to ni zmenil in je vročih lic užival globoko jutranje spanje. Noge mu je grél velik kuža Poppi, katerega je bil pripeljal s seboj kot edino premoženje iz daljne domovine. Kmalu bi bil izgubil še tega, ker ga na vlak niso pustili. Peljati bi se moral v živinskem vagonu. Toda mama ni imela dovolj denarja, še za potovanje si ga je bila komaj prihranila.

Ko je Poppi zaslutil, da bo moral zapustiti svojega malega gospodarja, je začel tako miło javkati in cviliti, da se je še postajnemu načelniku zasmilil; pa so ga le nekam stisnili.

In zdaj je kuža ležal Andreju ob stopalih, se oziral po sobi in pomežikoval.

Zunaj se je dvignila burja in rezko potresovanje razpočenih šip je dečka prebudilo.

Sprva se ni zavedel, kje pravzaprav je, in je že hotel poklicati mamo. Pa je zagledal Poppija ob sebi in se je v hipu domislil vsega.

Oblekel je, kar mu je bila mama pripravila prejšnji večer, in stopil še bos v kuhinjo, ki je bila obenem tudi mamina soba.

Andreju je bilo mráz. Nožice je vtaknil v modre nogavičke, ki jih je mama dolge noči pletla zanj, obul pa si je edini par čevljev, ki ga je imel. Nato je začel stikati po loncih, kje bi bilo kaj za pod zob. V oškrbljeni skodelici je našel malo kave in skorjo kruha, ki jo je brez pomisleka delil s Poppijem.

Za zajtrk je bilo to dovolj, a kaj, ko ni mogel dognati, kam je šla mama.

Doma je že vedel, da se je zjutraj zgodaj odpeljala na delo v tovarno in se vrnila šele zvečer. On pa se je klatil pri sosedovih in kje se mu že dali kaj kosila.

Sedaj, v tujem mestu, pri tujih ljudeh, pa ni bilo kar tako. Nekoga je že morala poznati, da je šla od doma.

Andreju ni dalo miru in je sklenil, da mamo poišče. Kjerkoli! Toda vrata so bila zaklenjena.

Pobito se je vrnil v kuhinjo, sedel na mamino posteljo, vzel v naročje veliko Poppijevo glavo in na glas zajokal.

Ko se je mama vrnila, ju je našla oba speča na svoji postelji. Kuža se je takoj prebudil. Veselo je pomahal z repom in zacvilil. Ko pa je skočil h gospodinjji, je tako močno potresel posteljo, da se je zbudil še Andrej in ji ves v solzah planil v naročje.

★

Nato sta ves dan prebila skupaj.

Zima je šla kmalu mimo. Na spomlad sta se Andrej in mati preselila v boljše in udobnejše stanovanje. Mama je morala dobro zaslužiti.

Prebredla sta najhujšo revščino. Andrej je bil mami hvaležen, da tako vestno skrbi zanj, in je čutil veliko ljubezen do nje. Drugo leto bo moral v šolo in je vedel, da bo morala mama še bolj trdo delati kot dostej. Toda on jo je imel rad, in kadar je bila doma, ji je večkrat zlezal v naročje in jo poljubil zdaj na desno zdaj na levo lice, zdaj na čelo ali na ustnice.

Njeno lepo negovano roko je dolge trenutke podržal v svojih malih ročicah in prigovaljal Poppiju, kako mora tudi on imeti svojo dobrotnico rad. Poppi je mahal z repom, zadovoljno hrkal in gledal gospodarico, ki je božala Andrejeve kodre.

★

Iz brstja so se že izluščili čisto drobni zeleni lističi. Andrej se je sprehajal po Rusem trgu in vzdolž kanala.

Gledal je ribiče, ki so vlekli na suho svoje barčice, jih krpali, barvali in jih nato lepe in svetleče se zopet spuščali v vodo.

Mesto se je prebujalo iz zimskega spanja in po ulicah je vršalo. Posebno v jutranjih in zgodnjih večernih urah je Andrej rad opazoval vzdolž trga mrzlično motoviljenje avtov, tovornjakov, avtobusov in ljudi.

Zjutraj je Andrej navadno odšel najprej k vodometu pred cerkvijo sv. Antona, kjer je napojil Poppija. Nato sta se trenutek pomudila med starčki, ki so sedeli tam, se greli na soncu in ju smehljaje opazovali.

Kdove, če ni deček s svojim kužem za trenutek pomladil s svojo svežo mladostjo, s svojo svilenoto otroškostjo v malih črnih očeh ta srca, ki so se že čutila svetu v napoto.

Ko je Poppi obvohal vse stole, sta jo mahnila proti Rusem mostu. Obšla sta vse stojnice in Andrej je vedno kot zadnjo obiskal neko večjo stojnico z leseno streho, do vrha obloženo z igračami. Ustavil se je pred prodajalno mizo in s pogledom poželjivo božal mozičke, avte, pištole, puške in vse, kar lahko razveseli majhno otroško dušo.

Opazoval je, kako se je ta ali ona mama približala s svojim sinčkom stojnici in spustila prodajalki v roko večjo vsoto za lep, velik tovornjaček iz plastike. Tudi sam bi bil rad imel kaj podobnega, da bi se doma igral. A njega nihče še pogledal ni in je moral samo opazovati in uživati v domišljiji to, česar v resnici ni mogel.

Poppi je pohlevno sedel ob njem in ga včasih postrani pogledal, češ: »Saj imaš mene, ki sem ti zvest prijatelj.«

izobesili zaradi našega prihoda, pač pa zaradi veleseljstva, mimo katerega smo se tudi peljali.

Naslednja točka našega izleta je bila Gospa sveta, kjer smo imeli slovensko mašo. Po maši smo si lepo ogledali cerkev, ki je zgrajena iz kamnov nekdanjega rimskega mesta Virunum.

Nekaj časa smo se ustavili tudi ob vojvodskem prestolu, kjer smo si priklicali v spomin obred ustoličevanja, ki smo se ga učili v šoli. Obiskali smo tudi Visoko Ostrovičico, to je osamljen grič, iz katerega kar raste grad, katerega obdajajo številna obzidja, stolpiči in podobne utrabe. Grad je lepe bele barve prav kot v pravljicah... Trenutno je grad spremenjen v gostišče, kar donaša grofu soliden dobiček.

Pot v tabor nas je vodila še mimo Vrbskega jezera, zato smo izrabili priložnost, da smo se pošteno okopali (najprej v jezeru, potem pa se je ulil dež...). Za zaključek še majhen skok v Celovec, kjer smo se slučajno (!) dobili vsi skupaj v najboljši mestni slaščičarni.

Poleg tega izleta smo hodili tudi po hribih: Obir, Košuta, Setiči. Obiskali smo slikovito dolino Korte, ki je narodni park. V istoimenski vasi pa smo lahko opazovali akad. kiparja Franceta Goršeta pri delu.

To je le del programa, ki smo ga izvedli letos na taboru. Res se nisimo dolgočasili! Tako smo spoznali nove kraje in ljudi, kar se mi zdi nadvse pozitivno.

Aleš Lupinc

Diskusija po predavanju prof. Tomaža Pavšiča. Predavatelj odgovarja.

PROSVETNI PRAZNIKI V NAŠI DEŽELI

Če smo bili v letošnjem poletju na počitnicah kje na deželi, smo lahko opazili, da so praznovali vasi, ali bolje župnije, svojega farnega zavetnika z verskimi, pa tudi s skromnimi prosvetnimi prireditvami. Zanimivo je, da smo to opazili tudi v revnih in oddaljenih krajih, kjer sicer še ni kakega kulturnega ali prosvetnega utripa. Žal, se v splošnem te prireditve in praznovanja niso dvignila na raven povprečnega prosvetnega praznika, ampak so ostala pri vaški zabavi.

V mislih imamo Kanalsko dolino. Kraji v tem območju so kulturno zelo zapuščeni. V Naborjetu, Ukvah, Ovčji vasi, Žabnicah in celo v samem Trbižu so gostilne, v nekaterih gostilnah imajo televizijo, nikjer pa ni kakega prosvetnega doma, v Trbižu je pač kinodvorana, sicer pa ničesar. In vendar čutijo ljudje potrebo tudi po duhovnem užitku.

V počitnicah, ko je več turistov v teh krajih, si naredijo praznik vsaj s tem, da praznujejo farnega patrona. A to praznovanje je zelo skromno. V cerkvi so cerkvene slovesnosti, a zunaj, na trgu se prične in konča v glavnem z jedajo in pijačo ob zvokih kake zelo povprečne avstrijske ali domače godalne skupine, ali pa niti te ni. Fantje se trudijo in potijo ob kuhanju klobas ali pripravljanju čevapčičev, ker se jim zdi to pač posebnost, ki bo privabila predvsem turiste. Točijo vino in to je vse.

V Ukvah, kjer ima to praznovanje edino še slovenski značaj, imajo vsaj to navado, da vaški fantje zapoje pred vsako gostilno v vasi nekaj narodnih pesmi, potem ko so obkrožili domače dekline, ki drži na pladnju štefan vina s slovenskim šopkom v grlu steklenice. A vse se potem konča s preglasnim petjem in s prevelikim pitjem.

Treba bi bilo bolj misliti, kako vasem v naši deželi nuditi nekaj duhovnega, prosvetnega užitka ob vaških in župnijskih praznikih. Opazili smo, da to ljudje potrebujejo. Ne morejo jih zadovoljiti le kloba-

Andrejček ga je pobožal in zavzdihnil, kot bi mu hotel pritrdati. Nato je zaril roke v oguljene žepe in jo malomarno mahnil na pomol opazovat ladje.

Naslednjega dne se je zopet vrnil k stojnici.

Vsak dan je hodil tja gledat in sanjat krasne igrače.

Nekoč si je upal stegniti roko in pobožati kopito lepe, velike puške, ki je bila obešena prav nad njegovo glavo. Tedaj se je prodajalka oholo nakačila in ga pikro ozmerjala: »Pusti, smrkavec, kaj si boš še izmislil! Težko že prenašam tebe in pa to nesnago pasjo tukaj! Da mi jo pri priči odpeljaš!«

Andrej ni bil hud — le na jok mu je šlo, da si je upal odgovoriti: »Moj Poppi ni nesnaga.« Solze so se mu udrle po licih in mu ovlažile ustnice.

Prijel je Poppija za pasek okrog vratu in ga odvedel od stojnice.

Solze so mu zameglile pogled, da ni videl, kod stopa. Šele ko je zadel ob mladega, nadutega gospoda, se je zavedel, da stopa po pločniku proti domu.

Rad bi bil vse potožil mami, a je tedaj še spala, ker je prihajala pozno ponoči domov.

Andrej sicer ni vedel, kod hodi, vprašal pa je tudi ni; če bi se ji zdelo potrebno, bi mu bila že sama povedala. Andrejček pa je mislil, da bi jo užalil, če bi stikal za njenimi opravki. Njemu je bilo dovolj, da ni bil lačen in da je imel čeden dom. Ponosen je bil tudi na mamino lepoto. Zdela se mu je vsak dan bolj ljubka in bolj skrbna. Skrbela je zanj, da je bil vedno čist in preoblečen in tudi Poppiju je včasih prinesla kaj za pod zob. Celò piškote ga je naučila jesti, česar se Poppi ni branil in se je včasih dolgo oblizoval, potem ko je dva, tri pospravil za zajtrk.

★

Nekega jutra, bilo je še zgodaj in mesto je bilo še mrtvo, je izza nekega vogala pripeljal majhen tovornjak, na katerem je bil velik lesen zaboj.

Andrej je od kanala dolgo motril tovor in njegova prva misel je bila, da je to kakšna nova stojnica. Škratni odbleski vzhajajočega sonca, ki so se usipali od šip, so se v njegovi domišljiji na mah razdrobili v tisoče avtomobilčkov. Pisane žoge so poskakovale krog njega, tisoči vojakov in vojaških vozov so stali pred njim in čakali le njegovega povelja. Lepa, usnjena kavbojska obleka s svetlečo se šerifovsko zvezdo je ležala pred njegovimi nogami, toda ko se je sklonil, da bi jo pobožal, je otipal le mahedravo sukno cestnega pometaja, ki je tisti trenutek šel mimo. Možakar je zakinkal in si nekaj zagodrnjal v brke, Andrejček pa je razočarano posmrknul, ker se je zopet znašel ob kanalu, ves sam s svojim psom.

Medtem so zaboj že postavili na tla. Videl je, kako starikava, rdečelična ženska znaša k zaboju neke škatle. Andrej se je mehanično prestopil in, ne da bi se zavedel, se je radovedno približal gospe. Videl je, kako se je polovica prednjega dela odprla in sivolasa glava drobnega starčka je obtičala med kupom igrač, prav takšnih in še lepših, kot jih je malo prej sanjaril. Možic je nekaj dopovedoval ženski, ki je morala biti njegova žena. In ko sta se sporazumela, mu je ta začela podajati zaboje v notranjost. Andrej se je prilepil k stojnici in z očmi požiral vsebino tistih škatel, ki jih je možiček odpiral pred njim in v katerih je bilo nešteto samih lepih, pisanih, očarljivih igrač.

Andrej je gledal, sanjal in užival. Gospod in gospa pa se nista zmenila zanj, ampak sta vsa nasmejana kar naprej razobešala svoje bogastvo. Prazne zaboje sta potiskala za stojnico, kjer sta jih zlagala na kup in povezovala z vrstico.

Andreju se ni mudilo domov. Ves prevzet je sledil starčkoma, ki sta krasila svojo stojnico.

Držal je Poppija za gobec in mu od časa do časa pošepnil: »Vidiš, Poppi, ko bi imela denar, bi si lahko kupila tisto majhno

žogo tamle v kotu. Za oba bi bila primerna in v moji sobici bi se lahko igrala z njo.

Poglej tisto pištolo tam, na tretji polici, kako se sveti.

Jaz bi bil cow-boy, ti pa moj konj in bi se šla Indijance.«

Andrej si je želel, da bi gospod in gospa nikoli ne nehala razobešati. Z enim odesom je škilil na kup še nepospravljenih igrač, ki se je neusmiljeno manjšal. Gospa je ljubko sitnarila in hitreje podajala blago možu v roke, da jo je ta komaj utegnil dohajati. Nenadoma pa je možu, ki je stal na lestvi, da je dosegel najvišje police. Odbila se je od lesene stopničke lestve in padla na ulico. Gospod in gospa se še spogledati nista utegnila, ko je Poppi že planil, jo renčaje zgrabil za vrat in jo prinesel Andrejčku. Ves razburjen je vzel deček muco v naročje, presenečeno pogledal kužka in igračo s tresočimi se rokami ponudil gospe.

»Morda pa mi bo le kaj dala za to uslugo« je pomislil. Starčka sta se nasmehnila in ljubeznivo ogovorila dečka.

»Kako pridnega kužo imaš, kako mu je pa ime?«

»Poppi,« je plašno odvrnil Andrej in še vedno molil roke proti gospej.

»Poppi! Hh. Hvala lepa, Poppi,« se je obrnila ženska na psa, kot da je na muca popolnoma pozabila.

»Res, iz srca sem vama hvaležna, ker sta mi rešila tako dragoceno igračo. Preden bi jaz prišla ven, bi jo kdo v naglici že pohodil.«

»Res, gospa, Poppi je bil priden. Koliko pa stane tak muc?«

Gospa ga je pogladila po laseh. »Ali bi ga rad kupil?«

»Ne, danes ne, ker nimam denarja. Mamo bi po malem prosil in čez kak mesec bi muca lahko kupil.«

Gospa se je še bolj ljubeznivo nasmehnila. Mož jo je rahlo dregnil v bok. Andrej tega ni opazil. Iz njegovih oči je sijala nedolžna poželjivost po igrački. Zasmilil se jima je, ker je bil tako preprost, naraven in iskren. Vzela mu je muca iz rok, strgala proč listek s ceno in mu ga takoj zopet ponudila, rekoč vedro: »Tvoj je!«

»Moooj!« Andrej ni verjel.

»Vzemi in nesi ga pokazat mami.«

Andrej bi bil zavriskal od veselja.

Stisnil je muca v naročje in goreče poljubil roko prijazni gospej.

»Zmeraj vam bom hvaležen!« je izjecljal, se sklonil k Poppiju, ga objel in na glas zajokal.

(Dalje)

se in vino in ples, ampak čakajo nekaj več: nastop kakih pevskih zborov, morda kake folklore, kake kvalitetnejše godalne skupine, morda že kakega manj zahtevnega literarnega ali dramatičnega nastopa. Pred leti so v Trbiž še prihajale razne folklorne skupine iz Jugoslavije in Avstrije, saj je Trbiž na stikališču treh kultur, le žal, da so vabili Makedonce iz Jugoslavije, namesto, da bi povabili Slovence, ki so le nekaj kilometrov od njih, oziroma med njimi samimi.

In kakor Kanalski dolini, tako mislimo, da je potrebno tudi drugim vases v deželi priključiti pri praznovanju vaških praznikov več prosvetnega programa. Obilnim telesnim užitkom, s katerimi prireditelji največ zaslužijo in zanje tudi poskrbijo, je treba dati tudi več kulturne hrane.

Ob župnijskih praznikih naj zato prosvetna društva in krožki po naših farah vztrajajo pri prosvetni prireditvi, kjer pa še niso začeli s to prakso, naj začno. Vedno bolj spoznavamo, da je bil sklep te vrste, ki smo ga sprejeli na skupnem posvetu Slovenske prosvete že pred leti, dober in pameten. »Jernejevo« na Opčinah se vedno bolj uveljavlja, praznovanje v Bazovici dobiva vedno večjo širino in podobno tudi drugod. Farni patron, ki so ga izbrali naši dedje za zaščitnika, naj doživi počastitev v cerkveni liturgiji, zunaj cerkve pa predvsem v lepih sproščenih prosvetnih prireditvah, na katerih bo udeležena vsa župnija, ki čuti to skupnost. Jože Peterlin

Med predavanjem v Dragi so v prvi vrsti prof. Jevnikar, prof. Kocbek, prof. B. Pahor, rektor »Korotana«, p. Tomažič z Dunaja, A. Rejc.

DANILO SEDMAK

ŠE O „OPUŠČANJU DOLŽNOSTI“

O tem problemu, ki je danes zelo aktualen, je g. Danilo Sedmak v Mladiki št. 6-7, odgovoril g. M.M., ki je želel vedeti mnenje Mladike o opuščanju dolžnosti v današnjem svetu. Iz omenjenega odgovora odsevajo zelo čudni pojmi, ki jih ima avtor o dolžnostih, ki po njegovem ne bi smele imeti mesta v človeški družbi. Tistim, ki pravijo, da brez dolžnosti svet ne more obstajati, odgovarja takole: Tudi brez pravic bi svet ne mogel obstajati. To je čisto pravilno. Pravice in dolžnosti bi se morale kriti. Ker pa vsi govorijo samo o pravicah, je jasno, da to ne bo pripeljalo do dobrega konca. In še nekaj. G. avtor pravi, da v imenu dolžnosti je nemški vojak ubijal. To bi moralo biti avtorju čisto logično, ker nemški generali, ki so ukazali moriti, so to delali po SVOJI VESTI, po SVOJEM PREPRICANJU in po SVOJI IDEOLOGIJI, t.j. po tistih normah, ki so avtorju pravec za življenje; pa so vendar zgrešili, in še precej. Govoriti o življenju brez dolžnosti je nesmisel. Otrok mora ubogati in oče mora zanj skrbeti. Delavec mora narediti neko delo, če hoče, da ima pravico do plačila. Vse življenje človeka bi moralo upoštevati to medsebojno razmerje. Toda še nekaj je treba omeniti, in sicer to, da je človek nagnjen bolj na slabo kakor pa na dobro stran, kar spoznamo iz tega, da za slabo ni treba posebnega truda, za dobro so dostikrat potrebne žrtve, katerih se človek prav rad izogiblje. Po vsem tem je jasno, da brez nekaterih zapovedi, ki so kašipot človeku, bi ta prav gotovo zašel. So pa tudi neke dolžnosti, ki jih ima človek do Boga, o katerih ljudje neradi govorijo, toda hočeš, nočeš, zgodovina nam priča, da so ravno te dolžnosti najvažnejše za obstoj in srečo človeka, in zato ker Bog ne plačuje vsako soboto, mnogi mislijo, da ga ni in da tudi dolžnosti ni. (Č. J., Gorica).

Zahvaljujem se svojemu kritiku, ker mi s tem daje možnost dialoga, možnost bolj jasne razlage rubrike »Drobna, a pomembna vprašanja« in ker dokazuje njegov dopis zanimanje za problem, o katerem sem pisal v junijski številki Mladike.

Rubrika »Drobna, a pomembna vprašanja« ima namen osvetljevati vprašanja današnjega človeka zgolj s psihološkega stališča. Zato ne osvetljujem vprašanj s moralnega, teološkega, socialnega stališča ipd. To lahko delajo drugi, jaz ne morem iz preprostega razloga, ker me zanima zgolj psihološki vidik. Stvarnost pa je izredno zapletena in jo zato lahko osvetljujemo iz najrazličnejših vidikov. Psihološki je samo eden in morda še najmanj važen. Zato je prav možno, da se moji kritiki z mano ne strinjajo.

Zdaj pa k stvari. Moj članek je bil uperjen:

1. proti iracionalnemu pojmovanju dolžnosti: moram in ne vem, zakaj moram; ali: dolžnost zaradi dolžnosti;
2. proti mazohističnemu pojmovanju dolžnosti: moram ker moram.

Nikjer ne govorim, da dolžnosti »ne bi smele imeti mesta v človeški družbi«. Kot oče imam dolžnost, da skrbim za svojega otroka, ker je zame očetovstvo vrednota. To pa ne pomeni, da vsi občutijo očetovstvo kot vrednoto, kakor ne dojemajo in ne občutijo kot vrednote Boga, ljubezni, vere, poštenosti, lepote. Zato je pri takih ljudeh nesmiselno govoriti o dolžnosti do naroda, do Boga, do vere, ipd.

Ne strinjam pa se z mislijo, da »delavec mora narediti neko delo, če hoče, da ima pravico do plačila«, ker je le-ta (delavec) morda bolan, ne zmore, ipd. Zato pa je moja (družbena) dolžnost, da mu pomagam v boleznih, v nemoči ipd.

Imam vtis (morda se motim), da iz dopisa seva duh — če se smem tako izraziti — Stare Zaveze, medtem ko je moj spis po duhu bolj iz Nove Zaveze. To se pravi, da drug drugega dopolnjujeta.

OTROŠKE JASLI

»Toliko govorimo danes o preobremenjenosti matere-delavke, o socialnih problemih o pomoči, ki naj bi jo družba dajala družini, in vendar nimamo v Trstu niti ene ustanove ali stranke, ki bi se borila za ustanovitev otroških jaslí...« (C.F.I.)

Problem, na katerega nas opominja dopisnica, ni »droben«, temveč »ogromen«. Popolnoma se strinjam, da bi morali v Trstu in okolici ustanavljati otroške jaslí, kakor imamo otroške vrtce. Tako bi vsaj deloma razbremenili matere-delavke, ki jih je vedno več, in bi obenem pomagali otrokom do večje socializacije. Otroške jaslí so za nas tudi narodni problem, zato se strinjam, da bi morale naše ustanove ali stranke vzeti ta problem v poštev. Posebno danes, ko imamo deželni zakon, ki daje pravico do podpore ustanovam in celo privatnikom, ki bi ustanovili otroške jaslí. Treba bi bilo, da bi se naše otroške vrtarice, ki so mogoče celo brezposelne, za to nekoliko pozanimale.

Psihoanaliza trdi, da se v prvih petih letih oblikuje človekova osebnost. Zato so prva tri leta, dokler otrok ne hodi v vrtec, enako pomembna kakor ostala tri leta. Z veseljem pozdravljam gornji dopis in upam ter želim, da bi se z letošnjo jesenjo uredilo to izredno pomembno vprašanje.

SKAVTINJE V BELI KRAJINI

Slovenske tržaške skavtinje smo taborile letos v Beli krajini. Hotele smo spoznati tudi ta del slovenske zemlje. Naša navada je namreč ta, da gremo vsako leto drugam taborit. Lani smo bile v Lepeni in se seznanile tako z našim gornjim Poščjem, predlanskim smo taborile v Logarski dolini, v prejšnjih letih pa smo spoznale vse tri koroške doline v Avstriji. Začele pa smo v Kanalski dolini, v Ukvah. Naš letošnji tabor v Adlešičih ob Kolpi v Beli krajini je bil po vrsti dvanajsti.

—o—

Akelin avtomobil je bil pošteno nabasan: šotor, odeje, spalne vreče, osebna prtljaga, kuhalnik in posoda, orodje za delo in — tri skavtinje (z Akelo še Kresnica in Spominčica).

Že na poti tja proti Reki je Akela nenavdušeno opisovala kraj ob Kolpi, kjer naj bi preživele skupno celih 15 dni. Na zagrebški cesti mimo lepih letoviških krajev po »hrvatski Švici« je začelo mladima dvema Akelino nenehno tarnanje presedati. Le kako naj bi bil zbran za taborjenje tako neprimeren kraj, tako zelo majhen prostor, tako nizek svet ob vodi, v vlažni soteski! Ne, ne! Akela se gotovo moti. Najbrže je bila slabe volje, ko si je z Bagiro ogledovala že zbrani prostor.

—o—

Dvanajst kilometrov slabe, kamnite in prašne ceste je bilo kar dovolj iz Črnomlja v Adlešiče. Končno! Pred župniščem jih je veselo sprejel župnik. Kratek pozdrav, potem pa hitro dol k reki. Zdaj se je šele začela slaba pot, od zadnjih nalivov po zoranem strmem kolovozu. Dospete. Kolpa močno šumi čez poševni jez ob mlinu.

»Kaj tu!« se je začudila Kresnica.

Tudi Akeli je zastala sapa. Na majhnem, drago plačanem travniku je mrgolelo kopalcev. Igrali so se, se sončili in se tu pa tam začudeno in s prezirom ozirali v nenavadno velik kup prtljage, ki je nastajal ob praznjenju avtomobila. Saj res, kje neki je bilo vse spravljeno!

—o—

V dveh dneh je bilo že vse urejeno: zidano ognjišče in obširna, pa trdna streha nad njim, zraven tri mize — vse to je stalo na nižjem delu travnika, ob vodi, da je tako bliže in laže za pomivanje posode.

Na zgornjem terasastem, pravokotno uravnanem prostoru so si posamezni vodi že ob prihodu v tabor postavili šotore v dveh že prej določenih vrstah. Med šotori je bolj malo prostora, tesno stojte drug ob drugem. Le po sredi je precejšnje dvorišče. Ni bila napačna taka »gradnja«. Celo lepo je zgedala ta živo pisana vasica, ki nas je spominjala na naše kraške in istrske strnjene vasi. In kot kraljuje po naših vaseh cerkev s stolpom, tako se dviga visoko nad druge šotore naša osmerokotna »pagoda«, ki nam je obenem cerkev in dvorana, soba za sestanke cizroma študij, sprejemnica za goste in celo skupno zatočišče v slabem vremenu.

Jambor, vhod in oglasno desko so postavile že prejšnji dan obe popotnici z Akelo. Sedaj, ko se je moralo začeti redno taboriščno življenje, je bilo treba dvigniti zastavo. Trije žvižgi s piščalko so hitro zvalili skupaj celo družino, ki je v dveh vrstah pred jamborom s skavtskim pozdravom sledila dviganju obeh zastav: rdeče tržaške z belo helebardo in svetlomodre z zlato troperesno deteljico s križem, ki je znak mednarodne ženske zveze skavtizma.

Ob tem prizoru je nujno izginilo tisto malodušje, ki se je oprijelo prvih treh ob prihodu. Pogled na že urejen tabor je bil zares lep. Prostor zadosten, kraj zelo sončen. Kopalci so se spoštljivo umaknili na bližnjo plažo. Vse je kazalo, da bo zares prijetno petnajstdnevno bivanje Tržačank v skavtski »vasi« na levem bregu mirne, tople in čiste Kolpe. Da, na levem bregu, saj je na desnem že hrvatski svet s hrvatskimi prebivalci. Naš prvi hrvatski sosed je bil mlinar, dober mož, ki je na vsak klic: »Hoj striče!« že začel potiskati svoj čoln ob brega ob mlinu, se z dolgim kolom upiral v dno rečne struge in prispel tako na nasprotni breg, da je mogel prepeljati svoje rojake iz Slo-

venije na Hrvatsko. Mostu namreč tam ni, a reka je po nekaterih krajih tako plitva, da jo je mogoče tudi prebresti. Še ob jezu, kjer smo se vsak dan dvakrat, izjemoma celo trikrat kopale, ni bila čez meter globoka. Topla je bila pa tako zelo, da se nam ni prav nič tožilo po morju. In ker so bili ravno dnevi zelo vroči, pravi pasji dnevi, ni čudno, da bi bile rade nekatere skavtinje najraje kar naprej v vodi. Ali to bi ne bilo prav. Predvsem bi ne bilo dobro za zdravje. Tudi ne hodimo na taborjenje le za zabavo. Naši tabori so organizirani tako, da nam poleg zabave tudi dela nikoli ne zmanjka: Delamo vse

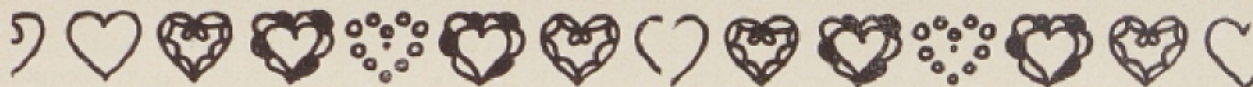
brez izjeme, vsaka po svojih močeh in sposobnosti, vse po načrtu.

—o—

Bela krajina, nekaj podaljšek Dolenjske, rahlo valovit, pretežno raven svet, ki kaže ponekod s svojimi revnimi njivicami v vrtačah prave značilnosti našega Krasa, je prijazen južni del Slovenije, ki ga od vzhoda in jugozahoda loči od Hrvatske reka Kolpa, na severu pa ima Gorjance in Kočevski Rog.

Belokranjci, silno gostoljubni, dobri in prijazni ljudje, niso po svojem izvoru le Slovenci. Zgodovinske razmere v času turških vpadov so privedle sem begunce, uskoke, ki so se zatekli na to stran Kolpe iz Bosne in Srbije. Še danes so v Bojancih in deloma v Marindožu srbski prebivalci. Tako imamo v Beli krajini tudi nekaj pravoslavnih vernikov.

Dalje na 3. strani platnic

Priobčujemo drugi del zgodbe Mojce Rantove, v katerem govori o svoji prababici in njeni izredni veri ter o njenem sinu Jožefu Mariji Kržišniku, ki je bil dekan v Trnovem pri Ilirski Bistrici ter književnik. Zdi se nam, da je, po pisanju sodeč, gospa Mojca vredna pravničinja opisane prababice po notranji moči in vzravnosti.

MOJCA RANT

PRABABICA

Mati je trpela — ni mu branila, ni ga prosila, ni jokala. Rekla mu je: »V šolo smo te dali, da bi postal duhovnik: prosila bom Mater božjo tako dolgo, da me usliši. Ne bom odnehala, čeprav si se odločil drugam.«

Joško je odšel na Dunaj, mati Franca pa v borbo s svojo molitvijo. Pri vsaki Marijini podobi, pri vsakem oltarju se je ustavljala in zaupno prosila: »Ljuba mati, usliši me, vem, da me boš uslišala.« Tako je prešlo leto, prešlo drugo in mati Franca je molila z istim zaupanjem. Joško je napravil že doktorat, že tretje leto je bil na Dunaju. Mati pa je še z večjim zaupanjem molila. S posebnim zaupanjem je molila pred podobo Matere božje v frančiškanski cerkvi v Ljubljani. Vselej je veliko premolila pred to čudežno podobo. Prenočevala je večkrat v Ljubljani, ker je bila hčerka v samostanu.

Pozna jesen zvečer. V veliki bolnišnici na Dunaju je stal ob postelji mladeniča zdravnik in zaskrbljeno gledal. »Sestra,« je rekel bolniški sestri, »naredil sem, kar sem mogel; če se vročina za najmanjšo malenkost dvigne, je po njem; ne pustite ga za trenutek samega.« Mladenič, ki je bil v visoki vročini dozdevno v blodnji, se je nemirno zganil. Slišal je tihi glas zdravnikov in vedel, pri čem je. »Mati,« je pomislil v svoji vročinski glavi, »kakšno bol bi ti prinesla smrt sina, tistega sina, ki se boriš zanj z molitvijo. Nebeška Mati,« je zaprosil, »usliši mojo mater in usliši mene, če mi izprosiš zdravje, bom Bogu posvetil svoje življenje, postal bom duhovnik.« Zgubil se je v amatično spanje. Sestra je zopet zmerila vročino, živo srebro se ni dvignilo.

Zjutraj se je počutil veliko bolje. Vročina je skoraj popustila. Zdravnik je začudeno gledal. Nemogoče, tako hitra izprememba. Vsa nevarnost je mimo. »Posebna sreča imate, mladenič, kmalu boste zdravi.«

III. poglavje

Mladi jurist je zapuščal bolnišnico. Nekako srečnega se je počutil v svoji obljudi. V tej bolezni je spoznal, kako na nitki visi naše življenje, le duša živi večno. Da,

duša! Ali ni potem delo za duše največ vredno, najbolj potrebno? Zdaj bi stopil v bogoslovje iz prepričanja, čeprav bi ga ne držala obljuba. Solze so mu prišle v oči ob misli na mater. Ljuba mati, kako si se borila z neomajnim zaupanjem, brez najmanjšega dvoma, da mi izprosiš poklic. Hvala mati! Nikoli ti ne bom mogel zadosti izkazati ljubezni in hvaležnosti. Čim prej ti moram razodeti veselo novico.

Mati Franca je dobila pismo z Dunaja. Ni je prese-netilo, pričakovala ga je, kajti neomajno je vsa leta zaupala v moč svoje molitve.

Moja ljuba dobra mati!

Ni še dolgo, ko sem odšel od doma na Dunaj, vendar se bomo kmalu zopet videli. Veselite se mati, vaša molitev je uslišana. Prijavil se bom v bogoslovje v Mariboru in preden bom odšel tja, se bom oglasil doma. Vse vam bom povedal osebno, kako sem se odločil.

Na veselo svidenje, vaš hvaležni Joško.

Prišel je Joško in prvič, odkar je odrasel, pristrčno objel svojo mater. »Ljuba mati, kako sem vam hvaležen. Nikoli vam ne bom mogel povrniti vaše ljubezni. Dali ste mi zgled velikega zaupanja do nebeške Matere, posnemal vas bom.« Vse je povedal, kako je bil bolan, kako je ozdravel. V popolni sreči zedinjeni oče, mati in sin so peli v svojem srcu hvalnico Bogu in njegovi Materi.

Joško je dokončal bogoslovje, slovesno pel novo mašo in nastopil duhovniško službo. Ker je bil učen, je služil kot kaplan samo pol leta, potem pa postal dekan in takoj vzel očeta in mater k sebi. Doma je že prej prevzel posestvo najstarejši sin. Tako sta oče in mati prav lahko uživala svoj pokoj pri svojem ljubem sinu. Bil je vzor duhovnika. Neizmerno rad je imel svojo mater. Če je bil še bolj zaposlen, je našel čas, da se je pogovarjal z njo, jo spraševal za svet in bil otroško srečen. Vse svoje znanje, vse svoje sile je posvetil ljudstvu za rešitev duš, pa tudi za lepše življenje. Ničesar se ni bal, preziral je udobnost, nobenega napora se ni prestrašil; rekel pa je, da ne ve, kako bo prenesel materino smrt.

Tako sta bila mati in sin vsak dan skupaj pri božji službi. Mati je vsak dan prva vstala, šla v cerkev, vse obzvonila da je lahko mežnar dalj časa spal, po maši pa še dolgo molila. Popoldne je bila zopet v cerkvi, saj je bil to njen drugi dom. Doma je pridno delala in bila po svoji navadi vsa prijazna in darežljiva do ljudi. Oče je kmalu umrl, mati pa je še dolgo živela. Ko je dopolnila devetdeseto leto, je zbolel njen ljubi sin za hudo pljučnico. Zdravniki niso več mogli pomagati. Mati je bila ves čas ob njem. Ni jokala, ni tarnala; z njim je trpela, mu lajšala trpljenje, kakor je mogla in znala, ga tolažila in molila. V njenih rokah je izdihnil, neprenehoma zroč vanjo, dokler niso njegove oči ugasnile za vedno. Mirno mu je zatisnila oči, pokleknila in molila. Iz oči so ji mirno polzele solze v popolni vdanosti Bogu. Položili so ga v mašni obleki na mrtvaški oder. Bil je lep, tako spokojen kot bi spal. Nepregledna množica ga je hodila kropit in vencev je bilo toliko, da so bile vse stene polne. Niti malo ni vladala smrt v tem prostoru. Pogled na spokojno spavajočega moža je vzbujal gotovost vere v posmrtno življenje in duh po cvetju in zelenju te je povedel v najlepšo pomlad življenja.

Mati je skrbela za vse, mirno sprejemala sožalje in včasih rekla: »Bil je velik človek.« Ko so prišli zadnji večer soradniki na pogreb, je vse oskrbela, da so bili postreženi, da so lahko prenočili. Prijazno se je pogovarjala z njimi, potem je rekla: »Zdaj pa pojdite spat, jaz bom nočoj pri njem.« Šla je v sobo, kjer je počivalo telo ljubega sina, oskrbela možička, ki je po stari navadi »lonal« kropivcem, da je lahko zaspal, postavila stol poleg mrtvaškega odra, pokleknila, se oprla s komolci na stol, pokrila obraz z rokami in tako vztrajala do jutra.

IV. poglavje

Vsa še močna, se je uboga mati udeležila veličastnega pogreba svojega sina. Potem se je pa nekako zrušila v svoji moči. Sele sedaj je uprla svoj pogled v prihodnost. Ni več tistega, pri katerem je imel srečen dom, tistega, ki je bil vsa njena opora, da je mirno in srečno preživljala svoja stara leta. Kam sedaj, je pomislila? Lahko bi dobili s hčerko stanovanje tukaj, saj so jih ljudje naravnost ljubili. Ali nazaj domov? — Tam ne bi mogla nikoli v cerkev, ker je daleč. In kako zapustiti ta kraj, kjer je preživela tako srečno tretjino svojega življenja; vse ljudi pozna in jih ima tako rada, in grob njenega ljubega sina: saj bi dan na dan posedala ob njem in se v duhu pogovarjala z njim. Premagala je žalost to močno ženo in nekako obupno se je pogreznila vanjo. Pa je pristopil k njej njen vnuk, sin najstarejše hčere, ki je bil za župnika nedaleč od njenega rodnega kraja. »Mati,« je rekel, »z menoj boste šli. V župnišču boste stanovali kot doslej, do cerkve je samo deset korakov, lahko boste še hodili; in jaz vam bom skušal nadomestiti sina, kolikor ga bom mogel, čeprav vem, da takega sina ni mogoče nadomestiti. Tudi teta bo šla z nami, da bosta skupaj in vam bo stregla.« Mati je dolgo premišljevala. »Rada grem,« je končno rekla, »brez cerkve bi mi bilo res težko živeti, za daljšo pot pa nisem več.«

Mati se je poslavljal; dolgo je zrla sinov grob, da ga bo imela v živem spominu. Zavita v črno volneno ruto — bil je februar — je hitela, da bi prej minilo to

bridko slovo, vsa sključena v silni boli, ki se je naenkrat zrušila nanjo.

Vlak je odrazil in jo vozil vedno bolj proč od vsega, kar je ljubila, in boleče so se trgale vezi. Vnuk ji je govoril ljubeznivo, da bi jo zamotil, a ga je komaj slišala. V Ljubljani se je nekoliko pomirila. To mesto ji je bilo domače, s toliko lepimi spomini. Še je stopila v frančiškansko cerkev in pri čudodelni Marijini podobi je dobila pogum in tolažbo. Kmalu se je vživela v svoj novi dom. Brez palice je še hodila vsak dan v cerkev. Zopet je potrpežljivo brez tožbe prenašala dnevne težave. Za pogovor je bila vesela in zabavna. Dve leti sta tako minili v novem domu. Potem ji je pa spodrsnilo na hodniku, da je padla in zlomila kost v kolku. Ker je bila prestara za operacijo, je nekaj tednov ležala. Ni tožila, samo prosila je za praške, da je mogla ponoči malo zadremati, potem je pa brez smrtnega boja mirno zaspa, stara 92 let.

Take so bile naše prababice,

Take so bile tudi naše babice.

Take so še naše matere.

In take naj bodo naše bodoče matere,
da bo slovensko ljudstvo ostalo božje ljudstvo.

Niko Kosmač, obsojen skupno z Bidovcem in tovariši na 25 let ječe, je govoril na proslavi v soboto 5. sept. pred spomenikom.

Zemlja

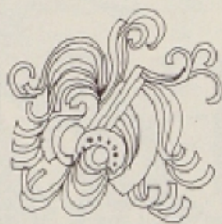
Zemlja je tako lepa in svetla
z golimi rogovilami dreves
in s puhom prve
trave.

Zemlja je tako lepa
s srebrnimi listi
nizkih grmov,
z rožnatimi oblaki
in mavrico po dežju.

Zemlja je tako lepu
s toplim dihom
porednega vetra.

Zemlja je tako lepa
in svetla
brez hiš in dolgočasnih
avtov
z belimi brezami
in bori
s posledno pesmijo
snežnih kapelj
in s ptičjim petjem
ob prvi zori.

Zemlja je tako lepa
in svetla
brez te hrupne
kamnite puščave.

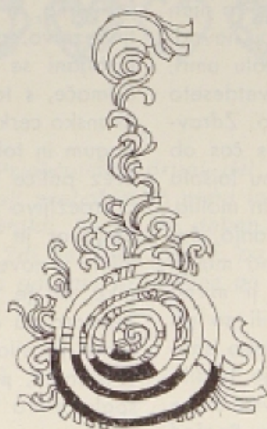

NELLY SCHUSTER, Ljubljana

Vršijo trepetlike...

Vršijo trepetlike in maki,
ti žametni in svileni cvetovi,
upogibljejo glave kot prošnje neme:
to zemljo, te breze, o Bog, blago-
slavi!

Po poljih sprehajam se, vtopljam
do pasa
se v žita zelena, in modra plavica
zvedavo me gleda, in tam lastavica
se tiho kot pesem samotna oglašča...

NELLY SCHUSTER, Ljubljana

Ljudje se vračajo

Ljudje se vračajo od maše
kot v soncu pisani cvetovi —
lesk radosti te zemlje naše
v potonikah žaré vrtovi —

Nedelja je kot sinja ptica —
za njo pa srečno dete proži
svoje dlani — okrogla lica
kot češnje zrele —
po ustnicah nasmeh mu kroži:
saj ure so tako vesele!

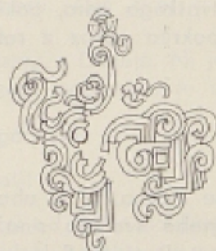
NELLY SCHUSTER, Ljubljana

Razpoloženje

Jesen, jesen, in zopet čar gorkote,
ki se med nami je pozimi splela
in ki mi dušo je nekoč ogrela,
ker v njej zaslutila sem žar lepote —

In to kot ogenj pod pepelom tli
in to kot sreča v molku dni živi
in čaka v meni, da se zopet zgane,
da vas s prisrčnostjo kakor tedaj
objame.

Ljubezni doma in miru samote
zaplul je v meni takrat val dobrote,
ko ste sprejeli me za svojo res,
poljub, nasmeh... kaj ni bil dar
nebes?

BORIS PANGERC, Trst

Rosa miru

Zadnji žarki
se usipajo
na češmin,
da pobožajo
vse, kar je belo.

Rosa se spusti
večer na roko
in kaplja
med zveržene korenine
svoje srebro.

Dan je zaprl trudno oko
in pod črnim obokom
noči
se stvari poveznejo
v nič.

SODOBNA SLOVENSKA ZAMEJSKA LITERATURA

(NADALJEVANJE)

MIRKO JAVORNIK

Rodil se je 1909 v Cerknici, študiral na Škofljski klasični gimnaziji v St. Vidu nad Ljubljano, maturiral pa je na ljubljanski klasični gimnaziji. Vpisal se je na pravo, a ga ni dovršil, ker se je preživljal s pisateljevanjem in prevajanjem. Prepotoval je velik del Evrope, Palestino, Maroko, Kanarske otoke in povsod študiral ljudi, kraje in razmere. Ker se samo s perezom ni mogel preživljati, je od 1935-45 urejal Slovenski dom. Maja 1945 je zapustil domovino in v Trstu delal na radiu, dokler se ni preselil v ZDA, kjer je v Washingtonu v službi v zunanjem ministrstvu.

Javornik se je uspešno predstavil javnosti v zborniku *Sedem mladih slovenskih pisateljev* (1930), kjer je priobčil črtici *Balada o cigareti* in *Osem ur življenja*. V prvi je realistično orisal dan življenja brezposelnega delavca, v drugi spomine na smrt bolne pisarniške uradnice, na edini ljubezenski izlet. Obe črtici sta realistični, socialno pobarvani in Josip Vidmar je v kritiki zapisal, da v pisatelju »slutim roko, ki bo prijemala mrtvo snov in odlagala kristale«. Tri leta pozneje se je povzpел do povesti *Črni breg* (1933); v njej je opisal fanta rudarja, ki ga v rovu podsuje in ohromi, zato ga dekle zapusti, končno najde smrt v ruševinah domače hiše, ki se posede z zemljo vred. Nekaj novega je prepričljivi opis rudnika in dela v njem v prvem poglavju, uspele so junakove meditacije in številni orisi, manj pa je ulita celota kot taka. Knjiga je zanimiv primer neorealizma v slovenskem slovstvu in je doživela veliko pohval.

Novost so tudi *Srečanja z nepoznanimi* (1934), »knjiga o potih in ljudeh«, zbirka štirih potopisnih novel, ki v prerezu podajajo duhovno podobo tedanje Evrope. Goga je slika zastopnika prenasičene, zdolgočasene Evrope, Kokain je podoba mlade Jane, ki so jo uničile krivične politične meje in tesnobno ozračje pod tujim pritiskom, Beg pred jesenjo prikazuje v Nemcu Fricu zastopniku evropskega nacionalizma. Znamenje prerezanega vratu pa razrvane razmere v Marsellu in Evropi sploh. S to knjigo je pisatelj dokazal zmožnost za podajanje neurejenih evropskih razmer v reportažnem in barvito esejističnem slogu, kot je pred njim ustvarjal Izidor Cankar.

Še bolj je uspel v knjigi *Pomlad v Palestini* (1935) kjer je opisal pot v svete kraje, sopotnike, morje, srečanje s trgovskim duhom, ki ga je odbijal, zato je že tedaj zaslutil, da bo judovsko doseljevanje in spreminjanje puščav v vrtove ter odrivanje Arabcev pripeljalo do spopada.

Javornik je sodeloval z novelami, esejji in potopisnimi črticami v Domu in svetu, krščansko socialni Besedi, ki jo je nekaj časa tudi urejal, pri Modri ptici, pri zborniku Krog 1933 in drugod. Leta 1944 je v knjigi *Pero in čas* zbral te spise in podal v nji obračun svojega dotedanjega dela.

V Trstu se je Javornik posvetil predvsem delu na radiu. Tako je prevedel 43 iger iz italijanščine in 34 iz drugih jezikov. Dramatiziral je Bertolcljev potopis Dhaulagiri, Pregljeve Zgodbe zdravnika Muznika in Tavčarjevo Visoško kroniko, pripravil pa je tudi več cikličnih oddaj.

Leposlovno je malo ustvarjal. V Mladiki je priobčil *Pesem božične noči* (letnik I., 1957), črtico v obliki

»štirih kitic« s štirimi božičnimi motivi brez povezave. V Meddobju v Buenos Airesu pa sta izšli novela *Potni list* (Meddobje II., 1955, 7-20; tudi v zborniku emigrantskega pripovedništva *Dnevi smrtnikov*, Buenos Aires 1960) in slušna igra *Rdeči mak* (Meddobje, III., 1956, 13-28).

V noveli je poustvaril grozljivi občutek viharne noči v ameriški postojanki X 4 na kraškem predelu jugoslovanske meje. Bill in pripovedovavec sta kot stražarja videla, kako je policijski pes pregriznil otroku vrat vpricho bežeče matere. Nato je k pripovedovavcu sredi noči prišla Nina, zaročenka prijatelja Longforda, in ga skušala pridobiti za ljubezen. Končno so ga kot tolmača poklicali na postojanko X 3, kamor je pribežala Lida, ministrica, nekdanja pripovedovaveča velika ljubezen. Razgovor med njima, oziroma pripovedovavčev samogovor, je ena sama obtožba ideje, kateri je Lida služila in za katero je hotela nekoč pridobiti tudi njega. Bill, ki je pijan in ima pred očmi prizor z otrokom na meji, jo hoče ustreliti, zadene pa pripovedovavca. Stirinajst dni je bil v nezavesti, in ko je ozdravel, so mu povedali, da so Lido po tednu dni ugrabili, Nina pa se je zaročila.

Novela je blestečega sloga, iskrih misli, osebne prizadetosti (Lido je lahko ugotoviti) in močnega protikomunističnega duha.

V slušni igri je na svojski način obdelal ljubezenski trikotnik: mož Ivan, žena Lidija (spet Lidija kot v Potnem listu!) in zdravnik dr. More. On je jetičen, žena se deloma boji okuženja, deloma se naveže na zdravnika, konec pa je presenetljiv: mož umrje z mislijo na ženo in s hrepenenjem po življenju, zdravnik se čuti krivega, ker mu je povedal, da bo v štirinajstih dneh umrl, zato se Lidiji odpove. Igra je napisana v modernem slogu in v obliki obnavljanja preteklih dogodkov.

Javornik je napisal še nekaj esejev, odkar pa živi v ZDA, se le redko oglasil. (O njem glej Lino Legiša: *Zgodovina slovenskega slovstva*, VI., Ljubljana 1969, 371-372; Anton Slodnjak: *Slovensko slovstvo*, Ljubljana 1968, 413, 415-416; Stanko Janež: *Zgodovina slovenske književnosti*, Maribor 1957, 570.)

ZDRAVKO NOVAK

Rodil se je 1909 v Ljubljani, kjer je dovršil gimnazijo in Trgovsko šolo. Postal je občinski tajnik, po odhodu v Avstrijo maja 1945 je bil do 1959 tajnik begunskih odborov in vodja pisarn v raznih taboriščih na Koroškem. Po izselitvi v ZDA dela v tovarni v Clevelandu.

Že pred vojno je sodeloval s članki in črticami v Slovincu, Mladiki, Mladosti in Domačiji, v knjigi pa je izdal: *Rožni venec*, drama v 6 slikah po romanu Barclayeve, *Zakon o zaščiti avtorskih pravic* (razlaga), 1939, *Napadi iz zraka in obramba*, 1939.

Na Koroškem je pisal v Naš tednik - Kroniko, Mladi Korotan, Nedeljo in Našo luč ter v razmnožene taboriščne liste, v ZDA pa sodeluje v kakih 15. listih in revijah, v Koledarjih goriške in celovške Mohorjeve družbe, v Zborniku Svobodne Slovenije v Buenos Airesu in drugod. Leta 1955 je napisal v Clevelandu igro *Ustoličenje karantanskega kneza*, odlomek slovenske

zgodovine v desetih prizorih. V njej je obnovil starodavni obred ustoličenja novega slovenskega kneza, in sicer Hotimira, posveti pa ga škof Modest. Igra je množična, zelo razgibana in avtor se je lepo vživel v zgodovinsko izročilo. Glasbene točke za fanfare, spremljavo in petje je pripravil F. Cigan. Ponatis v Veri in domu Celovec 1955.

Leta 1957 je izšla pri Goriški MD izvirna povest *Pota božja* (že 1948 jo je objavil v razmnoženem Bogoljubu v tujini, Lienz-Spittal, pozneje tudi v Ameriškem Slovincu). V njej pripoveduje o lepi organistki Cvelbarjevi Cilki, v katero se zaljubi operni pevec Janko Ahačič, poročen in ne posebno dober človek. Cilka je izobražena, s svojim glasom bi lahko v življenju odlično napredovala, toda odpove se vsemu in stopi v samostan. Pošljejo jo na Golnik, kjer streže jetičnim in se nalezne bolezní. Janka njen odhod potare, popolnoma se zapusti in zbolí za jetiko. Na Golniku se s Cilko spet srečata. Cilka umre, toda še prej spreobrne mohamedanca Harambegoviča, a tudi Janko najde po njeni smrti pravo pot.

Povest je ljudska, vzgojna, vse dejanje poteka premočrtno in brez večjih duševnih pretresov. Ideja je v naslovu, da »božja pota niso naša pota«.

Pri isti založbi so izšli 1959 *Utrinki*, knjiga, namenjena 40-letnici Cankarjeve smrti, o čemer prča prva črtica Prvi poklon slovenski umetnosti, kjer opisuje zadnje trenutke Ivana Cankarja. Ostale imajo motive iz domovine, Amerike in Avstralije. V vseh je zdrav optimizem, podane pa so na lahkoten, vendar priku-pen način.

Omembe vredna je še knjižica na 30 straneh *Ohranimo našo dediščino!* Nekaj misli, kako ohraniti naši mladini materin jezik v tujini. Cleveland 1954.

Od leta 1949 do sedaj je Novak spisal nad 250 črtic, razprav, kritik, ocen in člankov, ki pa so raztreseni po revijah in zbornikih, da niso pregledni. Od 1956 dalje priobčuje v Zborniku Svobodne Slovenije bibliografijo zamejskih in zdomskih publikacij, od 1945 pa zbira ves tisk zunaj Slovenije v lastni Slovenski in zdomski knjižnici v Clevelandu. V rokopisu ima Kroniko taboriščnega življenja in važnih dogodkov od 1945 do 1949.

LUDVIK PUŠ

Ludvik Puš se je rodil 1896 v Št. Vidu pri Stični ter je dovršil Škofijsko klasično gimnazijo v Št. Vidu nad Ljubljano in pedagogiko na ljubljanski univerzi; od 1922 - 1932 je bil profesor splošnoizobraževalnih predmetov in prefekt na Kmetijski šoli na Grmu pri Novem mestu, od 1932 - 1936 uradnik v Ljudski posojilnici v Ljubljani, nato do konca vojne pri kmetijskem oddelku banske uprave v Ljubljani. Leta 1949 je odšel v ZDA kje je v New Yorku organist, in tajnik-pomočnik pri Krščansko demokratski zvezi za Srednjo Evropo.

Puš je pred vojno napisal dve znanstveni knjigi: *Kmečki stan*. Psihološke in sociološke korenine kmečkega stanovskega gibanja, Ljubljana 1939, in *O kmečki duši*. Donos k psihologiji kmečkega človeka. Lju. 1941.

V Ameriki sodeluje pri tamkajšnjih listih in zbornikih, samostojno pa je izdal naslednje knjige:

Svoboda v polmraku. Cleveland 1967. Posvečena je 50-letnici Majske deklaracije, opremil jo je akad. kipar Fr. Gorše.

Podobe iz otroštva Mandrškega Ludveta. Celovec 1969, 212 str. V uvodu pravi: »V tej knjigi zbrane zgodbe z opisom ljudskih navad, šeg in folklornih elementov kakor tudi krajev in oseb naj bi se motrile in ocenjevale s časovne perspektive dveh generacij in z upoštevanjem izrazitega krajevnega kolorita.«

V knjigi je plastično prikazal deset osebnih, enkratnih doživljajev, ki so se mu prav zato neizbrisno vtisnili v spomin, kot so: jaslice, koledovanje, velikonočni običaji, romanje na Zaplaz, semenj v Stični, odhod v srednjo šolo in drugo. Pri vseh je dobro zadel svoje razpoloženje, oživil je očeta in mater in nekaj sosedov, skrbno pa je pazil, da je obdal vse z ljud-

skimi običaji, da prehaja pripoved že v pravo narodopisje, kar daje knjigi še posebno vrednost.

Klasje iz viharja. New York 1970, str. 300, natisnila tiskarna DsM v Celovcu. V njej Puš nadaljuje z opisovanjem svojega življenja, vendar ne v prvi osebi, kakor je običaj pri spominih, ampak se je skrtil za Ludveta Zupana.

Knjiga je razdeljena v tri oddelke. V prvem — Gospod prefekt — prikazuje svojo službo na kmetijski šoli, na Grmu; vpeljal je nove vzgojne metode, uvedel pouk slovenščine in petja, ustanovil zavodski list *Brazdo*, gojil v učencih ljubezen do naroda in kmečko samozavest. Toda ob tem nadrobno slikanju posega nazaj v svoja dijaška in visokošolska leta in živo poustvarja svoj duševni in umski razvoj. V drugem delu — Bard dolenske metropole — prikazuje svoje javno delovanje v Novem mestu: ustanovil je oktet, vodil zbor obnovljene Glasbene Maticе, nato je ustanovil zbor Gorjanci. Diktatura kralja Aleksandra ga je pognala z Grma. V tretjem delu — Budnik — obravnava organiziranje kmečke mladine, ustanovitev

BORIS PANGERC

Akordi

Ti si me držala
za roko,
ko sva gledala
jasmin v oči.
Metulj se je otepal
zadnjih pramenov svetlobe
in stegoval končice tipalk
pestičem v naročje
Noč je legla
ob robove Krasa;
zadnji odtenki rose
so tropili svojo vlago
travam na gmajni.
Jaz in ti
sva tiho strmela
v metulja,
ko je stresal
drgetavost svojih barv
na igličasto suhljad
ob jasminovem stebelu.

Kmetijske zbornice in delo za to, da bi se kmet izobrazil in moderniziral, da bi mogel vztrajati na zemlji, od koder ga je vleklo v mesta in tovarne.

Puš zna prijetno pripovedovati in oživljati nekdanje čase. Pred bravcem vstajajo predvojna leta, polna težav in negotovosti, a tudi samozavesti in razgibanega kulturnega in prosvetnega dela med kmeti in za kmete. Avtor poustvarja te razmere sproščeno, kakor jih je sam doživljal in sooblikoval, predvsem delo na kmetijski šoli in v Novem mestu, v tretjem delu pa zajame celo Slovenijo, vendar le posamezne dogodke. V začetku je morda nekoliko preveč poučen, ko prikazuje, kako je vzgajal mladino, potem pa se sprosti in je prepričljiv in prijeten. Plastično je prikazal tudi nekaj tedanjih moč, predvsem z glasbenega področja in političnega življenja, s katerimi je sodeloval in jih je temeljito poznal. Pripovedovanje je stvarno in realistično, jezik izbran. Zaradi zgodovinske dokumentarnosti bo knjiga ohranila svojo vrednost.

(dalje)

Vrtovi muz

KOROŠKI PESNIK MAKS SORGO

Zadnja vojna je močno razredčila tudi vrste slovenskih književnikov. Najbolj znani njeni žrtvi sta seveda mlada in mnogo obetajoča pesnika Balantič in Kajuš - Destovnik. Prvi, Gorenjec po rodu, je padel v revoluciji, a drugi, Štajerec, pod streli nemškega okupatorskega vojaka. Vojna pa je postala usodna še enemu, sicer malo znanimu pesniku, ki ga je dala slovenska narodna manjšina na Koroškem, to je v Avstriji.

Ta pesnik je Maks Sorgo. Rodil se je 9. oktobra 1918 v Rožu, v vasi Smarjeta. Mati Uršula je bila dekla, oče pa ruski vojni ujetnik. Čez mnogo let je sin v občutenih besedah izrazil razpoloženje nezakonske matere. Takole je zapisal: »Dete ljubo, kaj sedaj za te trpim / revica zavržena! / Strašno sama tu na svetu zdaj stojim, / greha že obsojena...« Ko je bil otrok star štiri leta se je mati poročila; dobila je priimek Tovornik. Odtlej se je fantiču življenje odvijalo v dovolj urejeni družini. Začel je hoditi v osnovno šolo v Kapli ob Dravi. Pozimi se je s hriba v čolno vozil s sanmi. Ko se je v glavni šoli v Borovljah pokazala njegova nadarjenost, so se našli ljudje, ki so mu pomagali naprej. Revnemu fantu je uglašil pot v celovško srednjo šolo koroški zgodovinar, dekan Stefan Singer. Podpiral ga je z naturalijami, t.j. z živčezem, in z denarjem. Tri leta je bil Maks Sorgo na realki, nato pa je prestopil na klasično gimnazijo, ki jo je leta 1938 končal z odliko. Ko je mati ovdela, sta se preselila v Rož, in sicer na Polano pri Bistrici.

Vpisal se je na univerzo: najprej v Gradec, nato na Dunaj. Izbral si je študij slavistike in germanistike; zlasti ga je zanimala ruščina, očetov jezik. Uspešno je študiral. Toda leta 1941 je bil vpoklican k vojakom. Nacistične obla-

sti so ga dobro poznale kot zavednega Slovenca; znašel se je celo pred vojnim sodiščem, a se je rešil. Prišel je kot vojak na vzhodno, t.j. rusko fronto, nekaj časa je bil v Nemčiji, od tam pa je bil poslan v Francijo. Tam pa je za njim izgini!a vsaka sled. Svoji materi, ki jo je nadvse ljubil in kateri je tudi bil edino veselje, je šestindvajsetletni sin zadnjikrat pisal iz Francije 13. avgusta 1944. Od tedaj ni bilo o njem ne sluha ne duha več.

V starih letih od januarja 1937 do januarja 1941 je Maks Sorgo napisal sto pesmi ljubezenske, domoljubne in tudi socialne vsebine. Dne 31. januarja 1941 je napisal značilno pesem z naslovom »Dvojni jubilej«. V nji pravi:

Rodila bol vas je,
vaš boter je brezup ljubezni,
reditej vaš gorje.
A vendar strasno ljubim vas
vseh sto!

Ker kot otroci ste
me zvesti v težkih dneh boleznih
vsekdar tolažile.

Kaj bi bilo z Maksom Sorgom, da mu ni bila usoda tako nemila, je seveda nemogoče reči. Toda že iz njegovih prvih pesmi govori rahločuten umetnik, ki je že kot otrok skušil gorje in neusmiljeno ost sveta. Njegovo prezgodaj končano življenje pomeni izgubo že za slovensko književnost, še posebno pa za koroške Slovence, med katerimi so pesniški poganjki bolj redki.

V. B.

NAD DESET KNJIG SODOBNE KNJIGE

Leta 1964 sta v Trstu izšli dve knjižici, novele Leva Detela BLODNJAK in pesmi Milene Merlak Detela SODBA OD SPODAJ. To je bil začetek literarnega potovanja v neznano, potovanja po še neizhujenih modernih poteh. Tem knjigam sta sledili knjigi Leva Detela JUNAŠTVA SLAMNATEGA KR-PANA (1965) in ATENTAT (1966), o katerih smo v naši reviji že poročali.

Od leta 1967 izhajajo te publikacije v novi tiskarni v Angliji.

Leta 1967 je tako izšel izbor iz Detelove kratke, groteskne, ironične in absurdne proze IZKUŠNJE Z NEVIHTAMI. Milena Merlak je leta 1968 izdala zbirko zgoščene,

prečiščene moderne poezije BESEDA BREZ BESEDE, leta 1969 pa je tem učinkovitim stihom dodala še filozofsko, poetično, temno prozo SKRIVNOST DREVESA, v kateri je njen eksistencializem in njen sanjski surrealizem tem bolj prišel do izraza.

Lansko leto sta izšli tudi dve poetični, vznemirljivi knjigi Leva Detela, pesmi SLADKOR IN BIČ in drama v verzih ČRNI MOŽ. Pesmi so učinkovite, bizarne in tudi divje, bržkone »temne«, a ne jasne. Igra ČRNI MOŽ izgleda na prvi pogled otroška igrlica, vendar je že po prvih vrsticah jasno, da je to otroška igra za odrasle. Poetični svet teh dialogov je svet mraka in groteske, ujet velikokrakat v posrečen slovenskih ljudski verz. Konec pa je vseskozi optimističen: morilec - Črni mož propade; do brota in ljubezen sta močnejši od zla.

Letos je Lev Detela v isti zbirki izdal deseto knjigo SODOBNE KNJIGE. To so filozofske, v strogem formalnem redu ujete, a ta red z učinkovito metaforiko prebijajoče pesmi bivanja in iskanja smisla METAELEMENT.

Sedaj na jesen se je pojavila še enajsta knjiga SODOBNE KNJIGE, »zgodovinski roman« Leva Detela KRALJEV KIP, ki pa v resnici ni pravi roman, temveč parodija na roman, polna humorja, namigovanj in duhovitih domislic. To je spel absurdna in ironična proza, ki je ni mogoče zaobseči s tradicionalno literarno kritiko. Saj Detelov literarni svet ni realni svet človeškega bivanja, temveč nekakšen kozmični, fantastični svet posebnih zakonov, v katerem pa določene napake našega sveta tembolj zažare.

Knjigo KRALJEV KIP je mogoče dobiti v Trstu v Tržaški knjigar- ni in stane 1000 lir.

S. K.

GLEDALIŠČE

GLEDALIŠKA SEZONA SLOVENSKEGA GLEDALIŠČA V TRSTU

Vsa gledališča so že začela s pripravami za novo sezono. Nekatera so že celo imela prve predstave, kakor na primer gledališče v Novi Gorici, ki je že odigralo premiero Bevkove drame »Kajn«.

V Trstu so pričeli s študijem prvega dela, ki je na sporedu v letošnjem repertoarju, in sicer Tolstojeve drame, »Moč teme«.

V repertoar sezone so poleg Tolstojeve »Moči teme« vključili še naslednja dela: Ludvig Holberg, »Jeppe s hriba«; Dominik Smole, »Antigona«; Sergej Verč, »Ko luna škil z desnim odesom in jaše veliki voz« ali pa Branislav Nušič, »Kaj bodo rekli ljudje, Vitaliano Brancati, »Raffaele«. Teh pet del name-rava pripraviti tukajšnje gledališče za redni repertoar. Glede Verčeve igre, ki je sicer v sporedu, se vodstvo še ni dokončno odločilo, ker avtor dela še ni končal — v primeru, da ne bi odgovarjalo, bo pač na vrsti Nušič. V redni abonma pa je vključeno tudi gostova-

nje Drame SNG iz Ljubljane in gostovanje Drame SNG iz Maribora.

Poleg teh del, ki spadajo v redni abonma bo gledališče naštudiralo še »Noč ljubezni, noč upanja« Borisa Pahorja, »Torotumbo« Miguela Angela Asturiasa in otroško predstavo Modrovega »Kekca«. V načrtu je še gostovanje reške Ope-re z Zajčevim »Nikolajem Zrinjskim«, gostovanje Slovenskega ljudskega gledališča iz Nove Gorice ter Mestnega lutkovnega gledališča iz Ljubljane.

V izvajavskem ansamblu je nekaj sprememb in sicer sta stopila z nastopajočo sezono v pokoj Rado in Leli Nakrst ter Danilo Turk. Vendar bodo tudi ti trije igravci še občasno nastopali, Danilo Turk pa bo še dalje vodil tehnična dela v gledališču.

Angažirana pa sta bila dva nova igravca in sicer Anton Petje in njegova žena Bogdana Bratuževa. K sodelovanju so povabili tudi amatersko igralko iz Idrije, Miro Lampe, ki naj bi reševala mladostne ženske vloge.

Med režiserji, ki so jih v nastopajoči sezoni povabili v Trst, sta do zdaj znana Mile Korun, ki bo režiral Smoletovo »Antigono« in Jože Babič: ostala dela pa bosta največ pripravila Marij Uršič in Adrijan Rustja, ki sta režirala že v preteklih sezonah, vendar manj zahtevna dela. Začetno predstavo Tolstojeve drame »Moč teme« pa že študira z ansamblom Jože Babič, ki se tako po nekaj letih presledka vrača kot režiser na oder Kulturnega doma v Trstu.

Jože Peterlin

ODMEVI NA DRAGO

no pozdravilo kot pa zamejski tisk, čeprav ga plačuje in vzdržuje Jugoslavija. V kolikor je govoril dr. Miklavčič o tem, da zapuščajo Slovenci svoja delovna mesta in jih prepuščajo ljudem z juga, sami pa odhajajo v tujino, je predavatelj to ob-sodil in rekel, da smo Slovenci sami krivi, če drugi naša mesta zasedajo. Povedal je tudi, kako je sam pojasnil župniku na meji, da je treba preprečiti beg v tujino, ker so ti ljudje navadno za narod zgubljeni. Saj je ta izseljevanja omenjal tudi pre-davatelj dr. Goričar prejšnji dan in se to ni zdelo L.B.-ju pohujšljivo, še manj pa je imel kdo to za »blatenje domovine«. Da ni mogoče v enem pre-davanju izčrpati vsega, kar bi L.B. rad, je pa lahko sam opazil, saj so predavanja in diskusija traja-la pozno v mrak. Radi bi tudi rekli L. B., da naša mladina ni tako strašno neuka in nepoučena, da bo takoj dobila vtis, »da se slovensko ozemlje pod pritiskom z juga krči«. Naša mladina je toli-ko razgledana, da točno pozna razmere v matični državi in ni nevarnosti, da jo bo kdo »pohujšal«. Kako je mogel dopisnik Gospodarstva vse to ob-čutiti, kot sovražnost do države, se mnogi čudijo. Saj L. B. bi moral vendar tudi poznati prof. Miklavčiča. Tisti, ki poznajo glavnega urednika Go-spodarstva pa vedo, da se ne sme nihče dotakniti problema kakega izkoriščanja Slovencev v Jugo-slaviji (verjetno niti v pogledu cest!), gorje reči, da Beograd, oz. južni bratje preveč črpajo iz Slo-venije (Verjetno nikdar L.B. ničesar ne prebere, kar napiše general Jaka Avšič.) L.B. pove, kako pozna Srbe, ki so dobri ljudje. In ker je bilo mi-mogrede samo rečeno, da prihajajo na delavna mesta v Slovenijo z juga, (nihče ne pravi, da niso Srbi kljub temu dobri) je vse tisto, kar je bilo v razumevanje tega problema povedanega, L. B. preslišal in se je spravil kratko in malo na dr. Miklavčiča. Ne vemo, zakaj se mu je zdelo to

najboljša žrtev, če je bilo o tem govora tudi prejš-nji večer. Kam tako poročanje privede, lahko g. L. B. vidi v Primorskem, kjer pišejo, da je bila v Dragi »propaganda proti naši matični domovini« (20. sept.) in se pri tem sklicujejo na poročilo v Gospodarstvu in ne na lastno prisotnost. Na to poročilo se sklicuje potem tudi komentar P.d. Zato res ne vemo, ali naj imenujejo taka neresnična poročila zlobna in zavistna, ker bi rada prikazala Drago v matični domovini kot propagandno proti matični državi, čeprav so bili vsi predavatelji iz Jugoslavije in so se tja vrnili, ali tako neresna, da ne zaslužijo omembe, ker trdijo nekaj, česar sploh ni bilo. Ko bodo predavanja izšla v knjigi, bo slo-venska javnost lahko pravilno ocenila taka poro-čanja, tudi tista javnost, ki ni bila v Dragi.

Med ostalimi časopisi je poročal o Dragi Novi list, ki je teden pred srečanjem posvetil eno stran namenu in načrtom prireditve v intervjuju, ki ga je imel urednik s prof. Peterlinom, nato pa je list poročal o uspehu srečanja.

V več številkah je Drago napovedal Katoliški glas v Gorici, nato pa je o poteku in zaključku zborovanja poročal.

Daljša poročila v več številkah je prinesel o Dragi tudi koroški list Tednik-kronika, ki izhaja v Celovcu.

Prireditelji so informirali o študijskih dnevih vso slovensko javnost, vse izobražence brez razli-ke so vabili, vsakdo od predavateljev, koreferen-tov in diskutantov je lahko mirno razvil svoje po-glede na probleme ki so bili v obravnavi. Vsakdo, ki je bil navzoč, se je lahko javil k besedi. Za štu-dijske dneve nosijo prireditelji polno odgovor-nost v smislu svobodnega izražanja. Le potvorb in podtikanj ne morejo dopustiti ne zdaj in ne v bo-dolže.

Za konstruktivno kritiko tako v Dragi sami kot v časopisju pa so hvaležni, če služi namenom teh srečanj.

Prireditelji

TRŽAŠKI KULTURNI KOLEDARČEK

Ker nismo objavili v zadnjih številkah kulturnega koledarčka, prinašamo sezname kulturnih dogodkov za vse štiri mesece.

MAJ

2. V Slov. kulturnem klubu, ul. Donizetti predava Janko Ban o skladatelju Francetu Maroltu. Predavanje ponazarjajo glasbeni vložki. V Kulturnem domu koncert učiteljskega pevskega zbora »Emil Adamič« iz Slovenije.
3. V Finžgarjevem domu na Opčinah gostuje SPD Prosek - Kontovel s Katajevo veseloigro »Dan oddiha«. - Na »Majnici« v Dolini nastop harmonikarskega orkestra »Miramar«, tria L. Slaka in godbe na pihala z Brega. - SG ponovi komedijo »Totovi«.
5. Glasbena Matica priredi solistični koncert v dvorani G.M.: Vojko Cesar - fagot, Daniele Zanettovich - klavir, Ivan Sancin - bas, Neva Merlak Corrado - klavir. - S.G. ponovi v K. d. Golievo »Sneguljico« - Slovenski klub priredi večer Shakespearove lirike in drame ter glasbe iz Sh. časa s sodelovanjem Mire Sardoč, Jožka Lukeša, D. Slame in M. Pahorja.
6. V Gregorčičevi dvorani predavanje prof. Boga Grafenauerja o srednjeveški zgodovini južnih Slovanov. - V PD France Prešeren v Boljuncu predava Drago Pahor: »Mesto Boljunca v narodnem preporodu«. - SG ponovi v K.d. »Sneguljico«.
7. SPD Prosek - Kontovel ponovi v dvorani na Proseku Katajevo igro »Dan oddiha«.
9. V K.d. osrednja jubilejna prireditev osnovnih šol.
10. V Gropadi vaška proslava v spomin padlih z govori, pevskimi točkami in recitacijami (zbori s Padrič, Bazovice in Trebč). - V PD Slavko Škamperle pričetek razstave NOB. - SG ponovi v K.d. komedijo »Totovi«. - Na proslavi 25-letnice osvoboditve v Zgoniku govori, nastopi šolskih otrok, pevskega zbora »Rdeča zvezda« ter proseške godbe na pihala.
12. V SK predavanje Izidorja Predana: Položaj beneških Slovencev ob 25-letnici osvoboditve. Stané Raztresen bere pesmi in odlomke iz Trinkovih del. - V PD Slavko Škamperle predava Danilo Turk o kulturnem udejstvovanju med NOB na Primorskem. - V PD v Šklednju kulturni večer: Domači kraji in ljudje - recitacije narečne pesnice Marije Mijot in diapozitivi Marija Magajne.
14. Gostovanje NG »Ivan Zajc« z Reke s Tijardovičeve opereto »Mala Floramy«. - V PD Slavko

- Škamperle predavanje Draga Pahorja o šolstvu med NOB. - V PD Kraški dom predavanje dr. Sonje Mašerove »Sport in zdravje«.
15. V PD Ivan Cankar predavanje Danila Turka o kulturnem udejstvovanju med NOB na Primorskem. - PD France Prešeren v Boljuncu ob 100-letnici čitalnice priredi »Razstavo naše vasi«.
16. V SKK predavanje z diapozitivi o Argentini in življenju Slovencev tam.
17. NG »Ivan Zajc« z Reke ponovi opereto »Mala Floramy«. - Ob 100-letnici čitalnice v Boljuncu nastop pevskih zborov: »Slovenec (Boršt), Slavec (Ričmanje), Val Vodnik (Dolina), osnovnošolski in domači pevski zbor. - Ob proslavi 25-letnice osvoboditve PD S. Škamperle svečanost z govori, recitacijami in pevskimi nastopi. - V Marijinem domu pri Sv. Ivanu gostuje SPD »Hrast« iz Doberdoba z igro »Prisega opolnoči«.
18. Tržaški sedež RAI priredi javni koncert prof. Huberta Breganta v cerkvi Brezmad. Marijinega srca v ul. S. Anastasio.
21. V štedenjski kinodvorani koncert mladinskega zbora gimnazije iz Brežic pod vodstvom prof. Josipa Klepca.
23. Zaključna prireditev Glasbene šole v Trebčah. - Zaključna prireditev osnovne šole v Bazovici. - Zaključna prireditev osnovne šole v Dolini.
24. Zaključna prireditev osnovne šole pri Sv. Ivanu. - V PD Tabor na Opčinah srečanje s partizanskimi učitelji. Nastop pev. zb. Vasilij Mirk s Proseka in PD Tabor.
26. V SK predavanje prof. dr. Petra Kobeta iz Ljubljane: »Človekove pravice in svobščine ter jugoslovanski kazenski postopek«. - V prosvetni dvorani v Dolini gostuje PD Prosek - Kontovel s Katajevo igro »Dan oddiha«.
27. V Gregorčičevi dvorani predavanje o srednjeveški zgodovini južnih Slovanov. - V PD Ivan Cankar predavanje Draga Pahorja o šolstvu med NOB in nastop otrok s sliko »Poletne noči človeških sanj«. - GM ima zaključno akademijo gojencev srednje šole.
28. Na Proseku nastopi na komemoraciji čbešenih talcev pevski zbor Vasilij Mirk in proseška godba.
30. Gostovanje ljubljanske Drame v K.d. z Grumovo dramo »Dodek v mestu Gogi«.
31. Ljubljanska Drama predstavo ponovi. - SAK Jadran in Klub zamejskih študentov iz Ljubljane priredi večer o sodobnem gledališču z Arrabalovim delom Arhitekt in asirski cesar. -

V Marijinem domu pri Sv. Ivanu gostovanje Glasbene šole Slomškovega doma iz Bazovice in orkestra »Miramar«. - V Marijinem domu v Rojanu proslava 9. obletnice odprtja Marijinega doma s koncertom rojanskega cerkvenega pev. zbora. - V Mačkovljah na prostem »Praznik češenj«. Nastopijo: moški zbor Fran Venturini iz Domja, mladinski ansambel L. Hlede iz Števerjana, folklorna skupina iz Boršta, zbor in ansambel Rokovnjači iz Ljubljane. Vmes govor in recitacije.

JUNIJ

1. Produkcija gojencev GM v Nabrežini in v mali dvorani K.d.
2. Proslava 25-letnice obnovitve slovenskih šol na Tržaškem. Proslavo so pripravile slov. višje in nižje srednje šole s Tržaškega. Prireditev v K.d.
4. GM v mali dvorani K.d. II. zaklj. akademije gojencev-solistov.
5. PD Ivan Cankar ima v svojih prostorih »Partizanski miting«.
6. Odprta razstava otroških risb, osnutkov, tipkopisov, ilustracij v K.d. Razstave organizira mladinska revija Galeb. - PD Prosek - Kontovel priredi nastop gojencev šole GM.
9. V PD v Šklednju predava Selma Micheluzzi: Cortina - biser Dodomitov.
11. PD Slavko Škamperle ima predavanje Vladimira Kendé o Vietnamu.
12. Drž. Srednja šola Srečko Kosovel z Opčin priredi v P.d. prireditev: Pokaži, kaj znaš! - V SK predava dr. Jakob Sirotkovič iz Zagreba: Rezultati in perspektive družbeno-ekonomskega razvoja Jugoslavije in Hrvatske. - PD Ivan Cankar ponovi partizanski miting.
13. Zaključni nastop Glasbene šole Finžgarjevega doma na Opčinah. - V SPD Prosek - Kontovel gostovanje dramske skupine delavskega prosvet. društva Svoboda »Bratov Milavcev« iz Brežic z dramo Miška Kranjca: »Pot do zločina«. - PD Igo Gruden priredi v Nabrežini nastop gojencev GM. - Zadruga Naš kras priredi v Kraški hiši razstavo: Vezene in okolici Trsta.
14. PD Slovenec - Boršt priredi ob proslavi 70-letnice društva nastop pevskih zborov: Slovenec iz Boršta, Slavec iz Ričmanj, F. Venturini iz Domja, F. Prešeren iz Boljunca in V. Vodnik iz Doline ter nastop osnovnošolskih otrok, godbe na pihala z Brega in folklorne skupine z Brega. - Osnovna šola Ričmanje priredi zgodovinsko razstavo in akademijo ob 25-letnici obnovitve slov. šol. - Nastop

- pevskega zbora J. Gallus v Marijinem domu pri Sv. Ivanu.
20. Osnovna šola na Proseku priredi akademijo. - Dijakom sred. šole Srečko Kosovel na Opčinah podeli PD Tabor nagrade natečaja na temo; Pripovedovali so mi o naši domači govoricu v težkih časih. - Osrednja proslava 25. obletnice osvoboditve na stadionu Prvi maj: Razstava NOB, nastop folklorne skupine Emona iz Ljubljane, nastop združenih pevskih zborov in predvajanje filma »Kaplan Cedermac«.
 21. Odprti obnovljeni prostori ške-denjskega Doma. - V Marijinem domu v ulici Risorta nastopijo: zbor skavtinj in trio Galeb, skavtinje z igro »Moja punčka je zbolela«, skavti s skeči, dramski odsek z Vombergarjevo igro »Požar ljubezni«. - Koncert zmagovalcev na prvem deželnem tekmovanju harmonikarjev, kitaristov in orglarjev.
 23. V PD v Škednju predvajanje filma »Kaplan Martin Cedermac in dokumentarnega filma iz Bele krajine.
 24. PD Vesna priredi v domu Albert Sirk v Sv. Križu srečanje z domačim pesnikom Miroslavom Košuto.
 26. PD Vesna priredi večer z dia-pozitivi K. Košute: Naša vas Križ.

27. Otvoritvena kulturna prireditel v ške-denjskem Domu, na kateri sodelujejo šolarji in pevski zbor. - PD Ivan Cankar pripravi »Komemoracijo padlih v NOB - pevcev in aktivistov šentjakobskega društva«. (Nastop pevskega zbora, govor in recitacije.)
28. Tabor Slovenske prosvete na Repentabru: nastop pevskih zborov iz vseh pokrajin naše dežele in Slovenije, pozdravi in govor pisatelja Alojza Rebule, nastop glasbenih ansamblov. - Zaključna šolska prireditev v Sv. Križu in Gropadi.

JULIJ

2. V okviru V. Partizanskega Tabora odprta »Razstava NOB« in predvajanje filma »Kaplan Martin Cedermac«.
4. ŠD Polet na Opčinah ponovi »Kotalkarsko revijo«. - V PD v Škednju uprizore otroci mladinsko igro »Pisane lutke« in prizor »Kuhinja se jezi«.
5. Na boljunski šagri ex-tempore za otroke, koncert godbe na pihala z Brega, nastop folklorne skupine učenk trgovskega zavoda Žiga Zois.
11. Na šagri terana na Repentabru nastop godbe na pihala s Proseka in koncert domačega pevskega zbora Srečko Kumar.

12. Na »V. Partizanskem taboru na Opčinah« nastop godbe na pihala iz Prvačine, pevskih zborov z Opčin, Padrič in Trebter folklorne skupine France Marolt iz Ljubljane.
18. V Kraški hiši odprta razstava reprodukcij fresk na Slovenskem.
19. V SPD Igo Gruden v Nabrezini igrajo člani domače igralske skupine veseloigro T. Linhart »Zupanova Micka«.

AVGUST

14. - 17. Na Kmečkem taboru na Opčinah nastop godbe na pihala iz Divače, folklorne skupine Balarius iz Tarčenta, razstava idrijskih čipk.
18. - 20. Dušnopastirski tečaj za slovenske duhovnike v zamejstvu in izseljeništvu v Domu duhovnih vaj v Trstu. Predavala sta dr. Alojz Šuštar iz Švice in dr. France Bergant iz Londona.
27. SPD Prosek - Kontovel priredi »Razstavo NOB«.
30. Kulturna prireditev za Jernejevo v Finžgarjevem domu na Opčinah. Sodeluje openski cerkveni pevski zbor, skavtinje, ansambel TAIMS in gojenci Glasbene šole Finžgarjevega doma. Po prireditvi družabni večer.

GORIŠKI KULTURNI KOLEDARČEK

MAJ

1. SKPD F.B. Sedej - Števerjan priredi tradicionalno prvomajsko slavo z nastopom pevskih zborov in glasbenih skupin s Koroške, Benečije in Goriške. - Na prvomajski proslavi PD Briški grič iz Števerjana govori pisatelj France Bevč, sodeluje godba milice in Invalidskega pevskega zbora iz Ljubljane.
3. V župnijskem domu v Štandrežu gostuje PD Hrast iz Doberdoba z igro »Prisega opolnoči«.
6. V klubu Simon Gregorčič predavanje prof. Mirka Kambiča o lepota Kamniških Alp.
10. Kulturna prireditev osnovnošolskih otrok iz Števerjana, Valerišča in Jazbin v župnijskem domu v Števerjanu. V župnijski dvorani v Štandrežu prireditev za praznik mater. V novi dvorani župnijskega doma Marijinega doma v Doberdoba proslava materinskega dneva s pravljčno igro »Sirota Jerica«.
21. V SKAD v Gorici predava v Katoliškem domu profesor Edvard Kocbek o temi: Eros in seksus. - V klubu Simon Gregorčič proslava 25-letnice osvoboditve z govorom, prizorom in recitacijami dijakov trgovske šole.

24. Ob 25-letnici obnove slovenskih šol proslava dijakov slov. drž. sred. šole, trg. zavoda in učencev osnovnih šol v Katoliškem domu v Gorici.
28. Zaključna prireditev gojencev Dijaškega doma.
30. V klubu Simon Gregorčič zaključna prireditev GM iz Gorice in Trsta.
31. Zaključna šolska prireditev osnovne šole v Doberdoba. - V župnijski dvorani v Štandrežu gostovanje župnijske mladine iz Doberdoba z igro »Sirota Jerica«.

JUNIJ

1. V galeriji Pro loco odprta razstava slikarja Albina Poljanarja.
2. Zveza slovenske katoliške prosvete priredi orgelski koncert organista Hansa Haselböcka z Dunaja v cerkvi sv. Ignacija na Travniku.
14. V Katoliškem domu v Gorici akademija Marijine družbe z nastopom zbora mlajših družabnic, otrok Marijinega vrtca, učenk Glasbene šole ter dramske skupine.
18. V Katoliškem domu predava sestra usmiljenka Marjeta Merhar o Madagaskarju.

13. - 21. Prosvetno društvo Sovodnje priredi proslavo 25-letnice prosvetnega društva v Sovodnjah: razstava NOB, govor pisatelja Franceta Bevka in R. Hlavatyja, folklorna skupina Emona iz Ljubljane.
21. Zveza slovenske katoliške prosvete priredi koncert mešanega zbora Lojze Bratuž in moškega zbora Mirko Filej. - V Podgori igrajo osnovnošolski otroci igro »Pepelka«.
26. Odprti prostosi SKGZ v Gorici.

JULIJ

4. - 5. priredi Štandrež Poletni kulturni praznik: nastop ansambla Veseli planšarji, koncert domačih zborov ter zborov iz Gorice, Doberdoba in Tržaškega, enodejanka Čehova »Medved« (režija A. Pregarc).
19. V okviru »Festivala dela« v Doberdoba nastopi folklorna skupina KUD »Student« z Reke.

AVGUST

2. Na šagri na Brezjah v tipanski občini v Beneški Sloveniji nastop pevskega zbora iz Breginja in harmokarja Petra Velikovaca.

ALI NEKAJ ŠEPA V POROČILIH RADIA TRST A?

šolniki so imeli drugačno zadržanje. Ali ne bi mogli uredniki slovenskega radia malo poprašati v slovenskem ambientu, kakšen je položaj. Tedad bi bil radio pridobil mnogo poslušavcev, tako pa jih je zgubil, ker pač niso na naši postaji nič zvedeli.

Je prav, da pošlje radio reporterja na Kras, če dva razpravljata o Krasu, ali med študente, če so se trije dobili in nekaj govore, a da ne pošljejo svojega reporterja na primer na kako tako zborovanje kot je Draga, kjer so imeli letos res izredne predavatelje, se mi ne zdi pravo sorazmerje. Bilo je ne-

kaj spuščene, ker se še meni zdi za malo, čeprav nimam nič pri stvari.

Pa tole o novi strokovni šoli. Ja, kaj imate tako slabo urejeno medsebojno razmerje, da vam kot radijski postaji ministrstvo ali pa proveditor ne sporoči o ustanovitvi slovenskega strokovnega zavoda. Že zato, da bi se pobahali, da so ga ustanovili. Človek mora šele kupiti Primorski dnevnik, da to veliko novico izve. Vseeno se mi zdi čudno, da človek po radiu nič tega ne sliši. Telefoniraš temu, telefoniraš onemu, če je kaj slišal po radiu, nihče ni slišal nič. Je res ali ni res? Vsa čast Primorskemu, a vendar bi rad človek to potrdilo slišal tudi po radiu. Pa nič.

Pa še tole. Znanec telefonira: »Ali veš, da je pisatelj Bevk umrl?« »Ne. Kdo ti je rekel?« »Ljubljanski radio je povedal že danes trikrat.« »Pa tržaški?« »Nič.«

Takale smrt je za nas primorske Slovence nekaj težkega in zato alarmantnega. Kako to, da tako dolgo o tem ne poroča naša radijska postaja, ko bi mogla telefonično to takoj zvedeti? Tako poročilo je važnejše, kakor kaka tedenska kulturna kronika iz Ljubljane, ki jo laho posnamemo v dnevnem časopisu.

Zakaj tako neaktualni?

Aleš Možina, poslušalec

Objavljamo pismo brez komentarja.

ŠE EN NEGATIVEN GLAS O DRAGI

Na drugem mestu poročamo, kako so slovenski časopisi in radio ocenili študijske dneve v Dragi. Ob zaključku revije smo prejeli še en glas, in to s skrajne in daljne desne — iz Argentine. SIJ slovenske svobode obsoja »poseben odbor, ki ga vodi prof. Peterlin...« (tako piše), ki da že nekaj let or-

ganizira te dneve in je letos povabil take predavatelje kot so Ciril Zlobec, Edvard Kocbek in Maks Miklavčič. O vsakem od teh predavateljev pač člankar pove svojo označbo. Za konec potem potisne vse organizatorje k »Žebotovi liniji«.

Siju in njegovim sodelavcem smo že nekoč prav v Mladiki povedali, da Društvo slovenskih izobražencev v Trstu (in ne poseben odbor) organizira poleg predavanj v delavni sezoni (na enem večeru je govoril tudi Mirko Javornik, ko se je mudil v Evropi), vsako prvo soboto in nedeljo v septembru tudi študijske dneve v Dragi. Da to društvo nima nič skupnega z emigracijo, ker je to društvo društvo slovenskih izobražencev iz Trsta. Zato ne dovoli, da bi ga kdo potiskal v kako emigrantsko skupino, ne take, ne drugačne barve. Da o delavnem programu ne odloča en sam človek, ampak celotni odbor. V tem odboru pa so poleg prof. Peterlina še: dr. Marijan Bajc, dr. France Mljač, prof. Martin Jevnikar, Julka Štrancar, dr. Silva Resinovič-Valenčič, dr. Vladimir Vrevec, Marcel Petkovšek, Miro Opelt, Danilo Pertot in dr. Stanko Janežič. Za študijske dneve pa se je odbor posvetoval še z nekaterimi uglednimi javnimi delavci na Tržaškem, v Gorici, na Koroškem in v Sloveniji. (V isti številki Sija na pr. prof. Beličič sam piše o posvetu.)

Ne želimo, da v medsebojne prepire v emigraciji kdo meša naše društvo, ker bi hotel nas izrabiti kot argument v tem prepiru. Vsaj eden glavnih sodelavcev pri Siju je tudi zelo dobro poučen o našem društvu, saj je bil v zadnjem času večkrat v Evropi. Časnikarska poštenost zahteva, da list, ki je že prejel pojasnila, namerno ne trdi dalje svoje. DSI

SKAVTINJE V BELI KRAJINI

Prvotno je spadala Bela krajina v verskem oziru pod Zagreb. A oglejski patriarh Bertold je nekako leta 1230 ustanovil za vso Belo krajino v Črnomlju župnijo in jo izročil nemškemu viteškemu redu. Ta red križarjev je bil seveda bolj navezan na Avstrijo in zato je povezal Belo krajino s Kranjsko.

Vse to in še mnoge zanimivosti so spoznale naše skavtinje pri študijskih urah dnevnega programa. In da ni ostalo vse le pri teoriji, so si skavtinje ogledale grad Pobrežje, nekdanjo trdnjavo za obrambo pred Turki. Obiskale so nekatere tipične kmečke domačije z značilnimi poslopji in vodnjaki. Ogledale so si belokranjski muzej v Metliki.

Domače žene in dekleta so na povabilo naših voditeljic prišle k tabornemu ognju oblečene v svoje narodne noše. Plesale so svoja kola, pele svoje pesmi, katere najlepša je najbrže pesem kresnic, ki jo pojejo navadno dekleta, ko o kresu gredo od hiše do hiše in prosijo vina in drugih dobrot ter kličejo na hišo in njive božji blagoslov.

—o—

Mnogo lepih spominov smo odnesle z Bele krajine, veliko lepega smo tam videle, mnogo zanimivosti spoznale. Še bi se rade kdaj vrnile med dobre in tako gostoljubne Belokranjce. Vendar pa to ne bo tako hitro, kajti drugo leto moramo spoznati nov košček naše lepe domovine, nov košček tega raja, te lepote, ki jo je Bog ob stvarjenju nasul tam, kjer naj prebivajo veseli ljudje.

LJUBA SMOTLAK

BANCA DI CREDITO DI TRIESTE

S.P.A.

TRŽAŠKA KREDITNA BANKA

GLAVNICA LIR 600.000.000

VPLAČANIH LIR 300.000.000

TRST - ULICA FABIO FILZI ŠT. 10

TEKOČI RAČUNI - HRANILNE VLOGE
KROŽNI ČEKI - VARNOSTNE SKRINJICE
NEPREKINJENA BLAGAJNA

MENJALNICA TUJE VALUTE

☎ 38-101 - 38-045

Brzjavni naslov: BANKRED

BCIKB

Za dobro voljo

Nekaj gostov stopi v hotel. Lačni so. Ura je že tričetrt na tri. Eden med njimi vpraša natakarja:

»Bi lahko dobili kaj jesti? Kaj toplega?«

»Žal, ura je že tri,« je na kratko pojasnil natakar.

»Ne, ne,« odgovori gost, »nismo vprašali za uro. Ure imamo sami.«

Očka, mama in osemletni Mihec vstopijo v bar. Očka naroči natakarju:

»Dva konjaka, prosim!«

Mihec pa začuden: »Očka, kaj za mamó ne boš nič naročil?«

Mlada uradnica je prišla v pisarno celo uro prepozno.

»Gospodična, že ob devetih bi morali biti tu,« je obzirno rekel šef.

»Zakaj pa, kaj se je zgodilo?« je nedolžno vprašala uradnica.

V javnem vrtu.

»Jaz imam najraje Carduccija.«

»Ja, ja, lažji je od drugih.«

»Ne, ne, lažji ni, samo njegov kip daje več sence.«

»Zdajle boš videl, spravil bom tega ravnodušnega natakarja v zadrego... Natakar!«

»Prosim gospod,?«

»Prinesite nama, prosim, krožnik ocvrtih mravelj.«

Natakar pa mirno: »Prsi ali stegna, gospod?«

Mož se vrne domov kasneje kot navadno.

Žena v polspanju:

»Dragi, je že zelo pozno?«

Mož: »Ne, ne, deset je.«

Tedaj se iz zvonika oglasi en sam udarec ure.

»Don.«

»In ti bi mi rad natvezel, da je...« se je začela žena hudovati.

»Ne, ne, nič natvezel, zvon vendar ne more udariti ničle,« je pomirjevalno rekel mož.

Tinček vzame meter in teče v kopalnico.

»Tinček, kaj pa meriš?«

Tinček: »Bi rad vedel, kako dolga je zobna krema v največjem klorodontu.«

Reklama v newyorškem dnevniku:

»Če moški ljubi žensko, je to njegova stvar. Če ženska ljubi moškega, je to tudi njena stvar. Toda če se poročita, je to naša stvar. Rabila bosta namreč plinski štedilnik in v naši trgovini lahko dobita najboljšega in najcenejšega.«

Marko stopi v bar in najde tam Pavla, ki je ves nestrpen čakal na dekle.

»Že pred dvajsetimi minutami bi bila morala priti!« je vzdihnil.

»Pomiri se, je rekel Marko, »Če je prepozna, bo gotovo prišla.«

»Kje si bila pa to poletje?«

»Na Majorki.«

»Kje pa je ta kraj?«

»A, ne vem! Sem šla tja z zrakoplovom.«

Narednik pregleduje spalnico. Nenadoma se skloni in pobere čiki! »Čigav je ta čik?« zavpije. Tišina.

»Hočem vedeti, čigav je čik!« zarjove narednik znova.

Nobenega odgovora.

»Čigav je čik, sem vprašal,« je zatulil, rdeč od jeze.

Tedaj se mirno obrne neki novinec in pravi: »Od nikogar, kar vzemi ga!«

»Brezdelje je bilo vedno vir zla,« je trdil nekdo. »Poglejte: če bi Eva takoj v začetku morala šivati skupaj figove liste, bi morda ne imela časa poslušati kačinih čenč.«

»Očka,« je vprašal Berti pri kosilu, »zakaj ima sir luknje?«

»Oh daj no,« je zabrunda očé, »Molči, če ne znaš vprašati nič važnejšega.«

Sinček je umolknil, stvar mu ni dala miru in kmalu je spet zastavil:

»Očka, mogoče pa veš, zakaj je sir okrog in okrog lukenj?«

»Kaj je mogoče, da si res ti, Peter! Nisem več upal, da te bom še kdaj videl živega s kostmi in kožo vred.«

»O zakaj ne, saj ne hodim nikoli brez njih okoli.«

MLADIKO lahko kupite

V TRSTU:

- v knjigarni Fortunato
- v Tržaški knjigarni
- v prodajalni časopisov na končni postaji openskega tramvaja
- pri Parovelu v galeriji Tergesteo

NA OPCINAH:

- v prodajalni časopisov na končni postaji openskega tramvaja

V DOLINI:

- pri šolskih sestrah

V GORICI:

- v Katoliški knjigarni

Ta številka je bila zaključena 20. sept. 1970.

TVRDKA

Kerže

USTANOVLJENA LETA 1888

TRST

TRG S. GIOVANNI, 1

TEL. 35-019

Emajlirani štedilniki najmodernejših oblik na vsa goriva. Popolna oprema za kuhinje, jedilnice, restavracije iz emajla, nerjavečega (Inox) jekla, stekla itd. Električni likalniki, sesalci za prah, pralni stroji, grelci za vodo, hladilniki. Dekorativni predmeti umetne obrti, od keramike do brušenega kristala. Lestenci ter vse vrste električnih luči, klasične in moderne oblike.

R I M - Slovenski

„Hotel Bled“

ITALIJA

Lastnik Vinko LEVSTIK

ROMA - Via S Croce in Gerusalemme 40 - Tel. 777-102, 7564783

Bližu železniške postaje - Direktna zveza z avtobusom št. 3

Domača kuhinja - Vse sobe s prhami.

CENA 200.- LIR